

SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA LATGALES REĢIONĀ

2022. gads

Pētījums projektā "Klausies. Saproti. Rīkojies!"
EEZ un Norvēģijas grantu programma "Aktīvo iedzīvotāju fonds"

Iceland
Liechtenstein
Norway **Active
citizens fund**

Saturs

Ievads.....	2
1. Sabiedrības līdzdalība un tās juridiskais ietvars.....	4
2. Pārskats par Latgales reģiona pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos iekļauto informāciju sadarbībai ar nevalstiskajām organizācijām.....	9
2.1. Daugavpils valstspilsēta un Augšdaugavas novads.....	10
2.2. Rēzeknes valstspilsēta un Rēzeknes novads.....	11
2.3. Balvu novads	12
2.4. Krāslavas novads.....	13
2.5. Līvānu novads.....	15
2.6. Ludzas novads	17
2.7. Preiļu novads	18
2.8. Secinājumi.....	20
3. Informācijas pieejamība par sabiedrības līdzdalības iespējām Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs (mājaslapās)	21
3.1. Secinājumi.....	32
3.2. Priekšlikumi informācijas pilnveidošanai pašvaldību tīmekļvietnēs	34
4. Latgales reģiona nevalstisko organizāciju aptaujas rezultāti	35
4.1. Aptaujas mērķa grupa un tās iesaiste.....	35
4.2. Pārstāvēto nevalstisko organizāciju raksturojums	36
4.3. Iesaiste sabiedrības līdzdalības aktivitātēs	37
4.4. Iesaiste sabiedrības līdzdalības aktivitātēs pašvaldību līmenī.....	40
4.5. Respondentu individuālais raksturojums	45
4.6. Secinājumi.....	48
4.7. Priekšlikumi	49
Kopsavilkums.....	50

Ievads

Pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu atbalsts stiprina sadarbību un savstarpēju sapratni starp dažādām paaudzēm, etniskajām un interešu grupām, profesijām, teritorijām. Īpaši nozīmīga ir sabiedriski neaktīvo iedzīvotāju iesaistīšana, kopienu attīstība un līdzdalība politikas veidošanā. Lai arī stratēģiskos dokumentos tiek deklarēta nevalstisko organizāciju (turpmāk tekstā arī – NVO) līdzdalības nozīme valsts pārvaldes un pašvaldības darbībā Latvijā, nevalstisko organizāciju iesaiste sabiedrības politikas veidošanā un ieviešanā ir vāja un neregulāra.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam¹ nosaka, ka sadarbība starp valsts, reģionālā un vietējā līmeņa institūcijām, pašvaldībām un iedzīvotāju kopienām dod iespēju pieņemt efektīvākus lēmumus un atrast optimālākos risinājumus. Lai elastīgi un ātri reaģētu uz jaunām situācijām, nepieciešama tāda institucionālā, uzņēmējdarbības un akadēmiskā vide, kur atsevišķas institūcijas spēj efektīvi un radoši sadarboties. Vienlaikus ar līdzsvarotu ekonomikas, sociālo un vides aspektu ievērošanu, ilgtspējīga attīstība pieprasa arī zināmu attieksmes un paradumu maiņu, kā arī sabiedrības aktīvu iesaisti. Tikai ar aktīvu sabiedrības lielākās daļas līdzdarbošanos politikas veidošanas un īstenošanas procesā, kultūras un mākslas jomās, un iedzīvotāju vietējās kopienas aktivitātēs ir iespējams rast optimālus risinājumus dažādām situācijām, veicināt sabiedrības saliedētību un informētību.

Dažādu organizāciju iepriekš veikto pētījumu rezultāti liecina, ka Latvijā sabiedriskajās aktivitātēs iesaistīta tikai neliela daļa iedzīvotāju, ir nepietiekami attīstītas labdarības tradīcijas un brīvprātīgo darbs. Joprojām liels skaits Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka nesaņem pietiekamu informāciju par nevalstisko organizāciju darbu, nevar ietekmēt notikumus savā dzīvē un sabiedrībā, un izjūt atsvešinātību no publiskās varas.

Biedrības „Latvijas Pilsoniskā alianse” veiktais pētījums par sabiedrības līdzdalību par laikposmu no 2018. gada līdz 2021. gada pirmajai pusei liecina, ka tikai četri procenti no visām Latvijas nevalstiskajām organizācijām ir piedalījušās nacionāla līmeņa lēmumu pieņemšanā. 20.09.2021. publikācijā “Pilsoniskās līdzdalības aktivitāte ir zema”² LV portālā biedrības direktore Kristīne Zonberga atzīst, ka desmit aktīvākās organizācijas pārstāv pašvaldības un uzņēmējus, to vidū nav nevalstisko organizāciju, kas pārstāvētu dažādu sabiedrības grupu intereses. “Pilsoniskā līdzdalība ir iedzīvotāju aktivitātes sabiedrībai nozīmīgu jautājumu apspriešanā un īstenošanā. Tas var būt plašs jautājumu spektrs, piemēram, piedalīties lēmumu pieņemšanā, ar ko galvenokārt nodarbojas „Latvijas Pilsoniskā alianse”. Tā var būt ziedojumu veikšana, dalība talkās, brīvprātīgo darbs – tas ir atkarīgs no iedzīvotāja, kā viņš vēlas risināt sev un sabiedrībai svarīgus jautājumus,” skaidro K. Zonberga.

Publikācijā arī norādīts, ka Latvijā pašlaik reģistrēti aptuveni 24 000 nevalstisko organizāciju, taču tādu, kuras ir iesniegušas gada pārskatus un funkcionē, ir tikai apmēram 18 tūkstoši. Tikai 5% Latvijas iedzīvotāju darbojas tādās nevalstiskajās organizācijās, kuras piedalās un spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanu valsts un pašvaldību iestādēs. Šādi skaitļi, balstoties uz Latvijas Universitātes pētījumu „Dati

¹ Pētījums “Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam”, SIA “Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, Pārresoru koordinācijas centrs, Politikas plānošanas dokumentu datubāze (POLSIS), akceptēts Latvijas Republikas Saeimā 10.06.2010., <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>

² <https://lvportals.lv/viedokli/332591-pilsoniskas-lidzdalibas-aktivitate-ir-zema-2021>

par pilsonisko sabiedrību: Eiropas sociālā pētījuma rezultāti³ atspoguļoti Nacionālās attīstības plānā un citos politikas plānošanas dokumentos. Taču saskaņā ar Rīgas Stradiņa universitātes pētnieku prezentētajiem jaunākajiem 2019. gada datiem par sabiedrības līdzdalību secināts, ka 79% cilvēku neiesaistās nevalstiskajās organizācijās.

“Latvijas Pilsoniskās alianses” vadītāja publikācijā uzsver, ka “svarīgi ir vērtēt, kādā jomā notiek sabiedrības līdzdalība. Pētījumā, kurā tika noskaidroti iepriekš minētie 5%, nebija atšifrēta līdzdarbošanās sfēra. Savukārt Stradiņa universitātes pētījumā bija apkopoti dati arī par līdzdalības jomu, noskaidrojot, ka lielākais īpatsvars dalībai NVO ir kultūras, reliģijas un izglītības jomās. Tas nenozīmē, ka šie visi cilvēki piedalās lēmumu pieņemšanā. Viens no galvenajiem publikācijas secinājumiem ir, ka būtu jāskata nevis procenti, bet gan priekšnosacījumi pilsoniskās sabiedrības līdzdalības kopējai sistēmai, proti, cik vienkārši vai sarežģīti ir iesaistīties un līdzdarboties.

Lai sekmētu pilsonisko aktivitāti un sabiedrības līdzdalību demokrātijas procesos, rosinot klausīties, izprast un rīkoties savas kopienas un valsts labā, **biedrība “ESTO” 2021.–2022. gadā īsteno projektu “Klausies. Saproti. Rīkojies!”⁴**, kuru finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu “Aktīvo iedzīvotāju fonds”⁵.

Lai novērtētu esošo situāciju, identificētu galvenās problēmas un šķēršļus sekmīgai nevalstisko organizāciju iesaistei politikas veidošanā un ieviešanā, kā arī radītu priekšnoteikumus priekšlikumu izstrādē organizāciju līdzdalības pilnveidošanai, projekta ietvaros veikts pētījums par sabiedrības līdzdalību Latgales reģionā. Tas ietver pārskatu par sabiedrības līdzdalības iespējām deviņās Latgales reģiona pašvaldībās – Daugavpils valstspilsēta, Rēzeknes valstspilsēta, Augšdaugavas novads, Balvu novads, Krāslavas novads, Līvānu novads, Ludzas novads, Preiļu novads, un Rēzeknes novads.

Pētījuma ietvaros laika posmā no 2022. gada aprīļa līdz jūnijam analizētas pašvaldību attīstības programmas un publiskā informācija pašvaldību tīmekļvietnēs, kā arī veikta Latgales reģiona nevalstisko organizāciju aptauja (Google veidlapu platformā) par sabiedrības līdzdalības iespējām. Noslēgumā apkopoti secinājumi un ieteikumi nevalstisko organizāciju līdzdalības efektivitātes uzlabošanā.

³ <https://www.mk.gov.lv/lv/media/2180/download>

⁴ <https://biedribaslg.lv/projekti/projekts-doma-saproti-rikojies/>

⁵ Aktīvo iedzīvotāju fonds ir EEZ/Norvēģijas grantu programma, kas tiek īstenota 15 Ziemeļeiropas, Centrāleiropas un Dienvideiropas valstīs, lai atbalstītu demokrātiju, pilsonisko sabiedrību un cilvēktiesības, <http://www.activecitizensfund.lv/>

1. Sabiedrības līdzdalība un tās juridiskais ietvars

Sabiedrības līdzdalība ir iedzīvotāju, sabiedrības un nevalstisko organizāciju iesaistīšanās politikas veidošanas procesā. Sabiedrības līdzdalības mērķis ir nodrošināt, lai publiskās pārvaldes pieņemtie lēmumi būtu atbilstoši sabiedrības vajadzībām, savlaicīgi izskaidroti un saprotami tiem, uz kuriem tie attieksies. Sabiedrības līdzdalībai ir vairāki ieguvumi, kas kopumā vērsti uz regulējuma kvalitātes uzlabošanu – šajā procesā tiek identificēta īstā problēma, tiek izvērtētas iespējamās alternatīvas, savlaicīgi atklātas iespējamās regulējuma "blaknes", kā arī panākts, ka izstrādātie risinājumi ir mērķa grupai piemēroti, saprotami un efektīvi. Sabiedrības pārstāvji var paust savu viedokli par attīstības plānošanas dokumentiem, tiesību aktu projektiem to izstrādes sākotnējā stadijā, kā arī pārējos posmos, kad tiek risināti sabiedrībai aktuāli jautājumi. Savu viedokli var sniegt ikviens sabiedrības pārstāvis, kuru skar vai interesē risināmais jautājums. Katram sabiedrības pārstāvim ir tiesības saņemt atgriezenisko saikni par savu priekšlikumu.

Šādi sabiedrības līdzdalība definēta Ministru kabineta tīmekļvietnē⁶ un citu valsts pārvaldes iestāžu mājaslapās.

Pētījumā "Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam" sadaļā "Inovātīva pārvaldība un līdzdalība" noteikti trīs prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni, kur viens no tiem ir "Sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā"⁷.

Stratēģijā teikts: "Lai maksimāli izmantotu Latvijas cilvēkkapitālu, pieņemtu kvalitatīvākus lēmumus un atvieglotu to ieviešanu, politikas veidošanā maksimāli jāiesaista sabiedrība. Lai to izdarītu, jārada reālas līdzdalības iespējas, kā arī jāparedz motivācijas mehānismi, kas mudinātu šīs iespējas izmantot, piemēram, sociālās atzinības sistēmas, administratīvi atvieglojumi vai gluži vienkārši uzskatāmi pierādījumi, ka līdzdalības rezultāti tiek reāli ieviesti."

"Iesaistot sabiedrību likumu un lēmumu projektu izstrādē un izvērtēšanā, jāņem vērā sabiedrības dažādība un sociālā daudzveidība. Jātiecas, lai diskusijā tiktu ņemti vērā visu ieinteresēto sabiedrības grupu viedokļi. Politikas un sabiedrisko pakalpojumu projektu veidotājiem ir savlaicīgi jāidentificē sabiedrības grupas, uz kurām attiecīgais projekts attiecas, tās jāuzrunā un jāiesaista diskusijā. Katrai mērķauditorijai jāizmanto piemērotākie līdzekļi un jānodrošina atgriezeniskā saite, informējot sabiedrību par to, kas ticis ņemts vērā un kas ne," norādīts Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam dokumentā.

Kā iespējamie risinājumi sabiedrības līdzdalības politikas veidošanā stratēģijā nosaukti: (1) Pilsoņu paneli – mehānisms, kurā pārbaudīt, kāds būtu sabiedrības viedoklis, ja iesaistītās puses tiktu informētas par visu pušu viedokļiem; (2) Līdzdalība izstrādes procesā, iesaistot gala pakalpojuma lietotājus, ja tiek izstrādāti jauni vai reformēti līdzšinējiem sabiedriskie pakalpojumi; (3) Pilsoņu žūrijas, kuras varētu veidot politiska jautājuma vai likumprojekta izvērtēšanai, aizstājot tradicionālās sabiedriskās apspriešanas; (4) Organizētās pilsoniskās sabiedrības līdzdalības nodrošināšana.

⁶ <https://www.mk.gov.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba>

⁷ Pētījums "Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam", SIA "Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija", Pārresoru koordinācijas centrs, Politikas plānošanas dokumentu datubāze (POLSYS), akceptēts Latvijas Republikas Saeimā 10.06.2010., <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>, skat. 84.lpp.

“Organizētās pilsoniskās sabiedrības grupām piemīt zināšanas un iemaņas, kā iesaistīt iedzīvotājus sabiedriskajos procesos. Organizācijas nodrošina atbalstu iedzīvotājiem tajos brīžos, kad ne valsts, ne pašvaldība to nespēj, tāpēc organizāciju darbs ir augstu vērtējams un veicināms. Pilsoniskās sabiedrības organizētās grupas ir tilts starp iedzīvotājiem un valsts pārvaldi, tās sniedz kompetentu un uz sabiedrības vajadzībām balstītu viedokli, iesaistās rīcības politikas izstrādē, ieviešanā un izvērtēšanā,” teikts stratēģijā.⁸

Pamati pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai lēmumu pieņemšanas procesā visos līmeņos un līdzdalībai valsts pārvaldē ir iestrādāti Latvijas tiesību aktos. Biedrības “Latvijas Pilsoniskā alianse” tīmekļvietnē⁹ apkopota informācija par tiesību aktiem, kuros atrodams sabiedrības līdzdalības nepieciešamības pamatojums un iespējamie līdzdalības veidi pašvaldību, nacionālā (Ministru kabineta, Saeimas un ministriju) un Eiropas Savienības līmenī.

Latvijas Republikas Satversmes 2. pantā norādīts, ka valsts vara pieder tautai, kas tiek realizēta deleģējot amatpersonām valsts pārvaldes funkcijas sabiedrības labā. Aktīva pilsoniska līdzdalība izpaužas arī sabiedrībai veidojot no valsts neatkarīgus formālus vai neformālus veidojumus, tādējādi realizējot Satversmes 102. pantā noteikto biedrošanās brīvību – ikvienu iedzīvotāja tiesības apvienoties biedrībās, politiskajās partijās un citās sabiedriskajās organizācijās. Papildu Satversmes 101. pants nostiprina tautas tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā.

Valsts pārvaldes iekārtas likums, Ministru kabineta kārtības rullis, Saeimas kārtības rullis, likums “Par pašvaldībām” nosaka sabiedrības līdzdalību publiskajā pārvaldē, un šo līdzdalību metodes – līdzdarbojoties darba grupās, konsultatīvajās padomēs, piedaloties sabiedriskajās apspriedēs, sniedzot atzinumus, priekšlikumus un iebildumus plānošanas dokumentu un tiesību aktu projektu izstrādes procesā.

Ministru Kabineta 2009. gada 25. augusta Noteikumi Nr. 970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”¹⁰ nosaka “sabiedrības līdzdalības kārtību Saeimas, Ministru kabineta, tiešās valsts pārvaldes iestāžu, valsts pārvaldes iestāžu, kas nav padotas Ministru kabinetam, plānošanas reģionu un pašvaldību attīstības plānošanas procesā” .

Noteikumu 3. punkts definē, ka “Sabiedrības līdzdalību īsteno formālās (piemēram, biedrības, nodibinājumi, arodbiedrības, darba devēju organizācijas, reliģiskās organizācijas) un neformālās (neregistrētas iniciatīvu grupas, interešu apvienības) sabiedrības grupas, kā arī atsevišķas fiziskas personas.”

Noteikumu 7. punktā paredzēts, ka sabiedrības pārstāvji var līdzdarboties attīstības plānošanā šādā veidā:

- piedaloties starpinstitūciju darba grupās un konsultatīvajās padomēs;
- piedaloties sabiedriskajā apspriedē;
- iesaistoties publiskajā apspriešanā;

⁸ Pētījums “Latvijas ilgspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam”, SIA “Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, Pārresoru koordinācijas centrs, Politikas plānošanas dokumentu datubāze (POLSIS), akceptēts Latvijas Republikas Saeimā 10.06.2010., <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323>, skat. 86.lpp.

⁹ Latvijas Pilsoniskā alianse, https://nvo.lv/lv/portfelis/jurista_padomi/sabiedrības_līdzdalība_juridiskais_ietvars

¹⁰ <https://likumi.lv/ta/id/197033-sabiedrības-līdzdalības-kartība-attīstības-planosanas-procesa>

- iesaistoties diskusiju grupās, forumos un citās līdzdalības aktivitātēs, piemēram, videokonferencēs un sabiedriskās domas aptaujās;
- rakstiski sniedzot viedokli par attīstības plānošanas dokumentu tā izstrādes stadijā;
- sagatavojot atzinumu attīstības plānošanas dokumentam pirms lēmuma pieņemšanas lēmēj institūcijas noteiktajā kārtībā [...];
- sniedzot iebildumus un priekšlikumus lēmēj institūcijas noteiktajā kārtībā lēmuma pieņemšanas procesā [...];
- līdzdarbojoties politikas ieviešanā Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajā kārtībā.

Sabiedrības līdzdalības organizēšanas kārtība detalizēti noteikta Noteikumu III sadaļā, kur norādīts, ka institūcijām attīstības plānošanas procesā ir jāapzina un jāiesaista sabiedrības mērķgrupas, kuras tieši skar attīstības plānošanas dokuments, jāizvēlas piemērotākos sabiedrības līdzdalības veidus, veicinot efektīvu, atklātu, ietverošu, savlaicīgu un atbildīgu sabiedrības iesaistīšanos attīstības plānošanas procesā.

To pašu Noteikumu 13. punkts nosaka arī, ka informācija par līdzdalības procesu ir publicējama institūcijas mājaslapā sadaļā "Sabiedrības līdzdalība", kas sasaucas ar citu saistošo dokumentu – **Ministru kabineta 2020. gada 14. jūlija Noteikumiem Nr. 445 "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā."**¹¹

Pašvaldības ir administratīvais līmenis, kurā ir visvieglāk īstenot iedzīvotāju līdzdalību. Tām ir arī būtiska nozīme iedzīvotāju iesaistīšanā, jo tās atrodas vistuvāk iedzīvotājiem, turklāt pašvaldību darbības mērķis ir vērsts tieši uz attiecīgās teritorijas iedzīvotāju labklājības celšanu.¹²

Valsts pārvaldes iekārtas likuma VI nodaļa „Sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldē” uzliek par pienākumu publiskām personām, tajā skaitā pašvaldībām, savā darbībā iesaistīt sabiedrības pārstāvjus (nevalstisko organizāciju un citu organizētu grupu pārstāvjus, atsevišķas kompetentas personas), iekļaujot viņus darba grupās, konsultatīvajās padomēs vai lūdzot sniegt atzinumus. Sabiedrībai svarīgos jautājumos pašvaldībai ir pienākums rīkot publisku apspriešanu. Ja pašvaldība pieņem lēmumu, kas neatbilst ievērojamas sabiedrības daļas viedoklim, tai šo lēmumu īpaši jāpamato. Precīzāka sabiedrības iesaistes kārtība rīkojot publiskās apspriešanas ir noteikta Attīstības plānošanas sistēmas likumā un Ministru Kabineta Noteikumos Nr. 970 „Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”.¹³

Likumā "Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likums"¹⁴, kura mērķis ir nodrošināt, lai valsts un pašvaldību manta tiktu izmantota likumīgi un lietderīgi, attiecībā uz atbalstu nevalstiskajām organizācijām pašvaldībām nosaka tiesības nodot mantu (tajā skaitā nekustamo) bezatlīdzības lietošanā sabiedriskā labuma organizācijām.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma¹⁵ V nodaļa „Atsevišķu pārvaldes uzdevumu deleģēšana” nosaka, ka publiska persona, tajā skaitā pašvaldība var deleģēt privātpersonai (arī nevalstiskajai organizācijai, jo nevalstiska organizācija šī likuma izpratnē ir privātpersona, precīzāk – privāto tiesību juridiska persona)

¹¹ <https://likumi.lv/ta/id/316109-kartiba-kada-iestades-ievieto-informaciju-interneta>

¹² Latvijas Pilsoniskā alianse, https://nvo.lv/lv/portfelis/jurista_padomi/sabiedribas_līdzdalība_pasvaldība

¹³ <https://likumi.lv/ta/id/197033-sabiedribas-līdzdalības-kartiba-attīstības-planosanas-procesa>

¹⁴ <https://likumi.lv/doc.php?id=36190>

¹⁵ <https://likumi.lv/doc.php?id=63545>

pārvaldes uzdevumu, ja tā attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk. Pašvaldības ir tiesīgas deleģēt no Likumā par pašvaldībām noteiktajām autonomajām funkcijām izrietošu pārvaldes uzdevumu. Autonomās funkcijas ietver daudzas tēmas, tajā skaitā iedzīvotāju veselība un sociālās aprūpe, izglītība, kultūra un sports.

Ministru kabinets 10.02.2022. pieņēmis rīkojumu Nr. 78 **“Par Latvijas Piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.–2025. gadam”**¹⁶, kura mērķis ir veicināt valsts un pašvaldību institūciju atklātību un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības līdzdalību. Plānā ietvertie pasākumi īstenojami dažādās nozarēs, un tos veiks valsts institūcijas un pašvaldības – gan pašas, gan sadarbībā ar nevalstisko sektoru un nozaru pārstāvjiem. Plānā ietvertas šādas apņemšanās:

- 1. apņemšanās: stiprināt sabiedrības līdzdalības ietvaru un vairojot izpratni par efektīvu līdzdalības procesu;
- 2. apņemšanās: popularizēt sabiedrības līdzdalības iespējas, tostarp jauniešu un NVO iesaisti;
- 3. apņemšanās: stiprināt sabiedrības pārstāvniecību un dialogu ar sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesos ikvienā nozarē;
- 4. apņemšanās: valstij sazināties ar sabiedrību saprotami un cilvēcīgā valodā, skaidrot lēmumus un sarežģītas tēmas, uzsverot ieguvumus;
- 5. apņemšanās: veicināt datu pieejamību un saprotamību, palielinot iedzīvotāju iespējas izmantot tos un veidot datus balstītus risinājumus;
- 6. apņemšanās: veicināt atvērtību un iedzīvotāju iesaisti un līdzdalību pašvaldībās.

Attiecībā uz plānā paredzēto 6. apņemšanos, kas ietverta 3. rīcības virzienā “Pašvaldību atvērtība un iedzīvotāju iespējas iesaistīties savas pašvaldības darbā”, noteikti šādi pasākumi:

- (1) atvērtības standartu iedzīvināšana pašvaldībās, veicinot lielāku iedzīvotāju informētību un iesaisti, lai uzlabotu dzīvi savā pašvaldībā;
- (2) regulāras pašvaldību darbinieku pieredzes apmaiņas, tajā skaitā par sabiedrības līdzdalības jautājumiem;
- (3) pašvaldības iedzīvotāju līdzdalības stiprināšana ar šādiem pasākumiem, to integrējot kā lēmumu pieņemšanas daļu: a) līdzdalības budžeta plašāka izmantošana – līdzdalības budžeta informācijas sistēmas izveide izmantošanai pašvaldībām; b) ātras, vienkāršas aptaujas un konsultatīvi pasākumi pašvaldībās; c) iedzīvotāju padomju izveide un caurskatāma darbība; d) biežākas pašvaldības teritorijā esošo biedrību tikšanās ar pašvaldības vadošajiem darbiniekiem un deputātiem; e) iedzīvotāju ieteikumu uzklauššana par pašvaldības stratēģisko virzienu sasniegšanu un par risināmajām problēmām pašvaldībā; f) iekļaujoša iedzīvotāju iesaiste, pievēršot uzmanību t. s. nomales teritorijām un to iedzīvotājiem; g) izstrādājot vadlīnijas par saistošo noteikumu par pašvaldību budžetu un to grozījumu izstrādi, turpināts darbs, lai uzlabotu informācijas pieejamību par pašvaldību budžetiem.

¹⁶ Ministru kabineta rīkojums Nr. 78 “Par Latvijas Piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.–2025. gadam”, 10.02.2022. (prot. Nr. 6 37. §), skat. <https://www.vestnesis.lv/op/2022/31.7>

Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisija 2022. gada 15. jūnijā galīgajam lasījumam ir atbalstījusi **jaunā Pašvaldību likuma projektu**.¹⁷ Likums iecerēts, lai nodrošinātu demokrātisku, tiesisku, efektīvu, ilgtspējīgu, atklātu un sabiedrībai pieejamu pārvaldi katras pašvaldības teritorijā, kā arī līdzsvarotu pašvaldības pakalpojumu pieejamību. Lai stiprinātu sabiedrības iesaisti pašvaldības darbā un lēmumu pieņemšanā, kā viena no līdzdalības formām paredzēta iedzīvotāju padomju izveidošana. Tās plānotas kā kolektīvas konsultatīvas institūcijas, kuru uzdevums būs nodrošināt novada iedzīvotāju interešu pārstāvību pašvaldības domē. Plānots, ka pašvaldība iedzīvotāju iesaistei varēs izmantot līdzdalības budžetu, ko varēs izmantot sabiedrības ierosināto teritorijas attīstības projektu īstenošanai. Par finansējuma izlietojumu lems paši pašvaldības iedzīvotāji. Likuma projekts trešajā – galīgajā – lasījumā vēl jāskata Saeimas sēdē. Plānots, ka jaunais Pašvaldību likums stāsies spēkā 2023. gada 1. janvārī.

¹⁷ <https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/31184-valsts-parvaldes-komisija-galigajam-lasijumam-atbalsta-jauna-pasvaldibu-likuma-projektu>

2. Pārskats par Latgales reģiona pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos iekļauto informāciju sadarbībai ar nevalstiskajām organizācijām

Katras pašvaldības attīstība tiek plānota saskaņā ar nacionālā un reģionālā līmeņa attīstības mērķiem, kā arī blakus esošo pašvaldību attīstību.¹⁸ To īsteno ar turpmāk minēto savstarpēji saskaņoto dokumentu palīdzību:

- **Ilgtermiņa attīstības stratēģijā** pašvaldības fiksē ilgtermiņa attīstības redzējumu un stratēģiskos mērķus, attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu rakstveidā un grafiski.
- **Attīstības programmā**, analizējot pašreizējo situāciju un prognozējot tās tendences, pašvaldības nosaka vidējā termiņa (parasti septiņi gadi) pašvaldības attīstības vīziju, attīstības virzienu stratēģiskos mērķus, vidēja termiņa prioritātes, konkrētus uzdevumus un rīcības mērķu sasniegšanai, kā arī uzraudzības kārtību. Būtiska attīstības programmas daļa ir rīcības plāns noteiktās jomās (izglītība, sociālā drošība, kultūra utt.) un investīciju plāns: abus šos plānus izstrādā īsākam laikposmam — trim gadiem. Attīstības programmas rīcības un investīciju plānu sasaista ar pašvaldības budžetu.
- **Teritorijas plānojumā** pašvaldība nosaka pašvaldības administratīvās teritorijas vai tās daļas funkcionālo zonējumu, publisko infrastruktūru, reglamentē teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī citus teritorijas izmantošanas nosacījumus un aprobežojumus. Teritorijas plānojuma darbības periods parasti ir aptuveni 12–15 gadi, tas ir ietvars lēmumiem par lokālpānojumu, detālpānojumu izstrādi un būvniecības iecerēm.
- **Lokālpānojumā** tiek detalizēts vietējās pašvaldības teritorijas daļas (pilsētas daļas, novada pilsētas vai tās daļas vai lauku teritorijas vai tās daļas) plānojums noteikta plānošanas uzdevuma risināšanai vai teritorijas plānojuma detalizēšanai vai grozīšanai. Lokālpānojums ir ietvars turpmākiem lēmumiem par detālpānojuma izstrādi un būvniecības iecerēm.
- **Detālpānojumā** atbilstoši iepriekš noteiktam mērogam pašvaldība nosaka prasības konkrētu zemes vienību izmantošanai un apbūves parametriem, kā arī precīzē zemes vienību robežas un aprobežojumus.
- Ar **tematisko plānojumu** pašvaldība risina specifiskus jautājumus saistībā ar atsevišķu nozaru attīstību (piemēram, transporta infrastruktūra, veselības aprūpes iestāžu un izglītības iestāžu izvietojums) vai specifisku tematu (mobilitāte, ciemu attīstība, kultūrvēsturisko objektu teritorijas, ainaviski vērtīgas un riska teritorijas).

Šajā pētījuma sadaļā ir aplūkotas Latgales reģiona pašvaldību ilgtermiņa attīstības stratēģijas un attīstības programmas un tajās iekļautā informācija par sabiedrības līdzdalības iespējām un pašvaldību sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām.

Informācija tika pētīta visu Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs: Daugavpils valstspilsēta, Rēzeknes valstspilsēta, Augšdaugavas novads, Balvu novads, Krāslavas novads, Līvānu novads, Ludzas novads, Preiļu novads, Rēzeknes novads.

¹⁸ Pētījums "Sabiedrības līdzdalība pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu izstrādē", Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2020, skat. https://providus.lv/wp-content/uploads/2020/11/Providus_Sabiedrības_līdzdalība_pasvaldību_planosana_2020.pdf

2.1. Daugavpils valstspilsēta un Augšdaugavas novads

2021. gada 14. oktobrī Daugavpils valstspilsētas dome un Augšdaugavas novada pašvaldības dome apstiprināja abu pašvaldību kopīgo ilgtspējīgas attīstības stratēģiju – Daugavpils valstspilsētas un Augšdaugavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam¹⁹. Dokumentā kā viena no ilgtermiņa prioritātēm noteikta: IP1 Daudzveidīga, atvērta un integrēta vietējā kopiena. Tā aptver uz sabiedrību vērsto pakalpojumus un atbalstu – kopienas stiprināšanas, iekļaušanas un identitātes aspektus, kvalitatīvus un pieejamus izglītības, kultūras, sporta, veselības, sociālos un drošības pakalpojumus. Daugavpils un Augšdaugavas novada iedzīvotāji ir pašvaldību attīstības galvenais resurss un dzīves vides veidotājs.

2021. gada 11. novembrī apstiprināts arī otrs nozīmīgs abu pašvaldību plānošanas dokuments – Daugavpils valstspilsētas un Augšdaugavas novada attīstības programma 2022.–2027. gadam.²⁰ Tajā vidēja termiņa prioritāte – VTP1 Aktīva, izglītota, radoša un vesela kopiena – ietver Rīcības virzienu "RV1 Iekļaujoša kopiena", kas paredz šādus uzdevumus:

- U1. Veicināt sabiedrības iesaisti, pašiniciatīvu un lokālpatriotismu;
- U2. Sekmēt nevalstiskā sektora darbību un ilgtspēju;
- U3. Attīstīt sociāli iekļaujošu un integrētu vidi.

¹⁹ https://www.daugavpils.lv/assets/upload/manager/AttistibasDepartaments/Dokumenti/Planosana/I_IAS_04102021_gala.pdf

²⁰ [https://www.daugavpils.lv/assets/upload/manager/AttistibasDepartaments/Dokumenti/Planosana/buklets%20\(005\).pdf](https://www.daugavpils.lv/assets/upload/manager/AttistibasDepartaments/Dokumenti/Planosana/buklets%20(005).pdf)

2.2. Rēzeknes valstspilsēta un Rēzeknes novads

Lēmumi par Rēzeknes valstspilsētas un Rēzeknes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2035. gadam un attīstības programmas izstrādi 2022.–2028. gadam tika pieņemti 2021. gada pavasarī, taču darbs pie dokumentu izstrādes vēl turpinās. Dokumentu izstrādi paredzēts pabeigt līdz 2022. gada novembrim.²¹

Uzsākot attīstības plānošanas dokumentu izstrādi, Rēzeknes valstspilsētas un Rēzeknes novada pašvaldības aicināja ikvienu izmantot sabiedrības līdzdalības iespēju un līdzdarboties attīstības dokumentu izstrādē, iesaistoties tematiskajās darba grupās: vides, infrastruktūras un mobilitātes darba grupā; izglītības, kultūras un sporta darba grupā; ekonomiskās attīstības darba grupā; sociālās aizsardzības, veselības un drošības darba grupā; pārvaldības un sadarbības darba grupā. Tostarp pārvaldības un sadarbības darba grupā iekļauti jautājumi par efektīvu pārvaldību, iedzīvotāju un uzņēmēju līdzdarbību.

Līdz patlaban izstrādē esošo dokumentu apstiprināšanai Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība 28.01.2021. pieņēmusi lēmumu Nr. 1483, kas nosaka esošā attīstības plānošanas dokumenta – Rēzeknes pilsētas attīstības programmas 2014.–2020. gadam²² darbības termiņa pagarinājumu līdz 2022. gadam, taču esošajā dokumentā nav identificējamās rīcības attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām.

Attiecībā uz Rēzeknes novada pašvaldību patlaban spēkā esoša ir Rēzeknes novada Attīstības programma 2019. – 2025. gadam (apstiprināta ar Rēzeknes novada domes 17.01.2019. sēdes lēmumu Nr. 2, 1.§)²³. Tās Stratēģiskajā daļā kā viena no vidēja termiņa prioritātēm noteikta "VP1 Prasmīga, radoša un darbīga sabiedrība", kas ietver kopienu aktīvāku iesaisti un kvalitatīvas izglītības nodrošināšanu Rēzeknes novadā. "Veicinot kopienu aktīvāku iesaisti sabiedriskajos procesos, sniedzot atbalstu ģimenēm, jauniešu un senioru aktivitātēm, radot iespējas un atbalstu pašiniciatīvām, iedzīvotāji var palielināt atbildības līmeni par savu vietu un tās attīstību, kā arī uzlabot kopienu dzīves līmeni un kopējo novada attīstību," norādīts dokumentā.

Attiecīgi programmas rīcības plāns²⁴ ietver uzdevumu "Sekmēt kopienu aktivitāti un sadarbību", kur paredzēts:

- palielināt iedzīvotāju iesaisti sabiedriskajos procesos, kur kā rezultāts būtu NVO un iedzīvotāju realizēto ideju skaita pieaugums un organizēti mazo projektu konkursi, integrētas dažādas sabiedrības grupas un paaugstināta tolerance; nodrošināta sabiedrības iesaistišana būtisku lēmumu pieņemšanā;
- Īstenot ģimenes atbalsta pasākumus;
- Sekmēt jaunatnes aktivitātes, kur kā viens no rezultātiem būtu veicināta savstarpējā informācijas, pieredzes apmaiņa un sadarbība starp jauniešiem, pašvaldības iestādēm, NVO, uzņēmējiem.

²¹ <https://rezeknesnovads.lv/iedzivotajiem/attistiba-un-planosana/attistibas-planosanas-dokumenti/izstrade-esosie-planosanas-dokumenti/attistibas-programma-2022-2028-un-ilgtermina-attistibas-strategija-2035/>

²² <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2017/08/rezeknes-pilsetas-attistibas-programma-2014-2020-gadam.pdf>

²³ https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2020/12/II_Strategiska_dala_Rezeknes_nov.pdf

²⁴ https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2020/12/III_Ricibas_plans_Rezeknes_nov.pdf

2.3. Balvu novads

Balvu novada ilgspējīgas attīstības stratēģijas no 2022. gada un attīstības programmas 2022.–2027. gadam pašreizējās situācijas analīze²⁵ ietver sadaļu 1.2. Pilsoniskā aktivitāte un NVO. Tajā secināts, ka Latvijas iedzīvotāju pilsoniskā aktivitāte pieaug, taču joprojām ir zema, salīdzinot ar citām Eiropas Savienības valstīm. Galvenie iemesli – pieredzes trūkums, neticība saviem spēkiem un nepietiekams valstiskais atbalsts, ko iecerēts vairot, īstenojot pasākumus, kas paredzēti topošajā Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas plānā. Sabiedrības pārstāvju un nevalstisko organizāciju līdzdalība kā princips ir vispārpieņemta norma demokrātiskā valstī. Līdzdalības mērķis ir nodrošināt, ka publiskās pārvaldes plānotā, ieviestā un izvērtētā rīcībpolitika atbilst sabiedrības vēlmēm un vajadzībām. Lai nodrošinātu līdzdalību, nepieciešama NVO – iedzīvotāju interešu grupu leģitīmu pārstāvju darbība, kas atbild par interesēm, kuras tie pārstāv.

Uz 2021. gada 1. aprīli Balvu novadā darbojās 1099 nevalstiskās organizācijas, kas pārstāv plašu interešu loku, piemēram, sabiedrības integrācija, veselīgas atpūtas un sporta pasākumu organizēšana, kā arī mednieku un makšķerēšanas apvienošana medību un makšķerēšanas organizēšanai un atpūtai un vairākas organizācijas, kuru darba virziens saistīts ar jauniešu apvienošanu un aktivizēšanu.

Projekta „Iepazīsti sevi Ziemeļlatgalē!” (finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu „Aktīvo iedzīvotāju fonds”) ietvaros 2021. gadā norisinājās 9 iedzīvotāju iniciatīvas ar mērķi aktivizēt vietējās kopienas un apkaimes iedzīvotājus, pievērst uzmanību iedzīvotāju viedokļiem, paust idejas un ieviest tās dzīvē, attīstot sadarbības mehānismus starp dažādām sabiedrības grupām un sektoriem – nevalstiskajām organizācijām, valsts pārvaldes institūcijām, pašvaldībām, izglītības iestādēm, uzņēmējiem u.c.

Balvu novada attīstības programmas 2022. – 2027. gadam²⁶ Stratēģiskajā daļā viena no prioritātēm – Sabiedrība – vērsta uz sociālo aizsardzību un iekļaušanu, kultūras pakalpojumu dažādošanu, vietējo kopienu izaugsmi un aktīvu sadarbību pakalpojumu pilnveidē, jaunu pašiniciatīvu veicināšanu, tai skaitā veicinot jauniešu līdzdalību jaunatnes darba plānošanā un norisēs, novadam piederīgas sabiedrības veidošanu u.c.

Secīgi attīstības programmas Rīcības un investīciju plānā²⁷ vismaz divi rīcības virzieni ir attiecināmi sabiedrības līdzdalības veicināšanu, tajā skaitā:

- RV1.4. Radošas un kultūrbagātas kopienas, kur uzdevumi ir šādi:
 - atbalstīt zinošas un prasmīgas sabiedrības attīstību;
 - saglabāt un popularizēt nemateriālo kultūras mantojumu;
 - nodrošināt tradicionālās Ziemeļlatgales kultūrvides un kultūras telpas saglabāšanu un attīstību.
- RV2.2. Mūsdienīga komunikācijas un sadarbība, kur uzdevums ir pilnveidot sabiedrības līdzdalības iespējas

²⁵ http://balvi.lv/2022_GADS/DOKUMENTI/Attistibas_planosanas_dokumenti/Pasreizejas_situacijas_analize_20220216.pdf

²⁶ http://balvi.lv/2022_GADS/DOKUMENTI/Attistibas_planosanas_dokumenti/Balvu_novada_AP_2022_2027_24022022.pdf

²⁷ http://balvi.lv/2022_GADS/DOKUMENTI/Attistibas_planosanas_dokumenti/Balvu_novada_AP_Ricibas_un_Investiciju_plan_24022022.pdf

2.4. Krāslavas novads

Krāslavas novada attīstības programma 2022.–2028. gadam²⁸ esošās situācijas aprakstā ietver sadaļu 1.2. Pilsoniskā aktivitāte un sabiedriskās organizācijas novadā. Tajā norādīts, ka apvienotajā Krāslavas novadā, saskaņā ar Uzņēmumu reģistra datu bāzes *Lursoft* datiem 2021. gada martā bija reģistrētas 152 biedrības.

“Visbiežāk nevalstiskās organizācijas rodas, lai apmierinātu kādu sabiedrības vajadzību, kuru nerisina ne valsts, ne pašvaldība, ne business. Dalība nevalstiskajā sektorā sniedz cilvēkiem iespējas uzlabot savu un citu sabiedrības locekļu dzīves kvalitāti, profesionāli pašapliecināties un augt kā personībām. Savukārt jauniešiem nevalstiskās organizācijas dod iespēju iegūt savu pirmo darba pieredzi, iesaistoties brīvprātīgo darbā,” skaidrots dokumentā. Biedrību skaita pieaugums vērojams sākot no 1997. gada, kad bija reģistrētas vien 17 biedrības. Šī tendence skaidrojama ar Vietējās rīcības grupas (VRG) kompetencē esošās LEADER programmas īstenošanas iespējām teritorijā.

Kopš 2009. gada kādreizējā Krāslavas novada teritorijā un kopš 2014. gada kādreizējā Dagdas novadā tika īstenotas “Sabiedrība ar dvēseli” jeb “Iedzīvotāji veido savu vidi” pašvaldības projektu konkursa aktivitātes, kad neregistrētas iedzīvotāju grupas un biedrības var iesniegt projektus un īstenot vides uzlabošanas idejas. Galvenokārt projekti ir veltīti publisku teritoriju, kapsētu, baznīcu teritoriju sakārtošanai, dabas taku, rotaļu un sporta laukumu ierīkošanai/ atjaunošanai. Arī Aglonas novada dome no 2016. gada ir iesaistījies Latvijas pašvaldību apvienībā “Sabiedrība ar dvēseli” un saskaņā ar apvienības nolikumu, katru gadu rīko mazo grantu projektu konkursu iedzīvotāju iniciatīvām.

2021. gadā apvienotā Krāslavas novada aktīvākās biedrības darbojas ne vien savu biedru interesēs, bet iesaista arī citus novada un reģiona iedzīvotājus novada attīstībā un vides veidošanā, piemēram, “Krāslavas māmiņu klubs”, biedrība “Krāslavas rajona partnerība”, sociālās attīstības aģentūra “Pieci airi” (Latvijā pirmā Senioru skola), “Latgales kulinārā mantojuma centrs”, Foto klubs “Zibsnis”, biedrības “Dagne”, “Nema”, “Laimis Spuorni”, “Jauniešu iniciatīvu centrs”, “Dagdas novada lauksaimnieki”, vairākas sporta biedrības u.c. Gandrīz katrā pagastā biedrība ir sava pagasta atbalstam, aktīvākās ir “Laimīgi Indrā” Indrā, “Teira Latgolys muoksla” un “Ieraugs” Andrupenē, “Attīstībai” un “Esi ar mums” Izvaltā, “Robežnieku kodols” Robežniekos, “Zelta takas” Kalniešos, “Skaistas atbalsta centrs” Skaistā, biedrība „Mēs-Asūnei” Asūnē, Latvijas Sarkanā krusta nodaļas Šķaunē un Konstantinovā, bijušā Aglonas novada pagastos – “Ilzes krasti”, “Mēs Grāveriem”, “Gr–Avoti”, “Dubra”, “Alksniena”, “Šķeltovas jaunieši”.

Biedrība “Krāslavas māmiņu klubs” dibināta 2015. gadā un 6 gadu laikā organizēja vairāk nekā 500 izglītojošus, ģimenes un sabiedrību saliedējošus pasākumus, ieviesa projektus vietas piederības sajūtas un personīgās izaugsmes veicināšanai, izveidoja vairākus izklaides un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus ģimenēm. Daži no ilgtspējīgākajiem projektu piemēriem ir Krāslavas bērnu un vecāku kopīgais ieguldījums – izveidotā multfilma “Reiz Krāslavā”, koka fasādes krāsojums Krāslavā un izstrādātais buklets “Koka Krāslava”, Silto smilšu studija Krāslavā, šķēršļu josla “Meža taka” un bērnu rotaļu istaba Krāslavā. 2018. gadā biedrība saņēma balvu “Cilvēka izaugsmei” kategorijā “Par izcilu ieguldījumu Latvijas nākotnē” konkursā, kura patrons ir bijušais Latvijas Valsts prezidents Raimonds

²⁸ <https://www.kraslava.lv/pasvaldiba/attistibas-dokumenti/attistibas-programma>

Vējonis. Biedrība pārstāv vecāku intereses nacionālā līmeņa organizācijās, dalās ar pieredzi nacionālas nozīmes pasākumos.

Aktīva ir Krāslavas novada pensionāru biedrība, kas regulāri rīko iedzīvotāju tikšanās ar vietējo pašvaldības vadību, lai kopīgi risinātu problemātiskus jautājumus.

Biedrība "Krāslavas rajona partnerība" tika nodibināta ar mērķi veicināt ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību Krāslavas, Dagdas un Aglonas novados. Mērķa veiksmīgai sasniegšanai biedrības darbā iesaistījās uzņēmēji, nevalstisko organizāciju un pašvaldību pārstāvji. Biedrība šobrīd administrē Lauku attīstības plāna LEADER pieejas ELFLA finansējumu, organizējot projektu konkursus un motivējot vietējos iedzīvotājus un uzņēmējus uzlabot savu dzīves vidi.

Kopš 2001. gada Krāslavā darbojas biedrības Eiroreģions "Ezeru zeme" Latvijas birojs, kura mērķis ir stimulēt un attīstīt labas kaimiņattiecības starp Baltkrieviju, Latviju un Lietuvi Eiroreģiona teritorijā. Biedrība līdz šim ir īstenojusi vērienīgus infrastruktūras projektus ceļu satiksmes drošības, arodizglītības un tūrisma attīstības jomā.

Biedrība "Dagne" Dagdā reģistrēta 2003. gadā. Par tās dibinātājiem kļuva aktīvākie pilsētas jaunieši ar mērķi radīt labvēlīgus apstākļus dažādu sociālo grupu bērnu un jauniešu personības attīstībai, atbalstot to iniciatīvas un veicinot jauniešu līdzdalību sabiedriski nozīmīgos procesos vietējā, nacionālā un starptautiskā līmenī. 2005. gadā biedrība, sadarbojoties ar Dagdas pilsētas domi, realizēja Oranje fonda projektu un rezultātā tika izveidots Dagdas Bērnu un jauniešu centrs.

Novadā tiek piešķirts atbalsts biedrību darbības un projektu līdzfinansējumam, katru gadu tie ir aptuveni EUR 60 000.

Krāslavas novada attīstības programmas 2022.–2028. gadam Stratēģiskā daļa kā vienu no vidēja termiņa prioritātēm nosaka šo: VTP1 Kvalitatīvu un pieejamu pakalpojumu attīstība dažādām mērķa grupām, gudras pārvaldes, informācijas tehnoloģiju un iedzīvotāju līdzdalības attīstība.

Attiecīgi rīcības virziens RV 1.5. Efektīva publiskā pārvaldes, informācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstība, atbalsts kopienu iniciatīvām paredz šādus uzdevumus:

- U 1.5.2. sekmēt iedzīvotāju un sabiedrisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanā un projektu īstenošanā;
- U 1.5.3. veicināt multikulturālo integrāciju, dažādu kopienu grupu aktivitātes.

2.5. Līvānu novads

Līvānu novada pašvaldības integrētās attīstības programma 2019.–2025. gadam²⁹ apstiprināta ar Līvānu novada domes 2019. gada 28. februāra sēdes lēmumu Nr. 2-7.

Esošās situācijas aprakstā norādīta informācija par 2017. gadā Sabiedrisko attiecību un ārējo sakaru daļas veiktajiem pasākumiem sabiedrības iesaistei un komunikācijai ar iekšējām un ārējām auditorijām, tostarp minēts, ka: "Lai veicinātu iedzīvotāju iniciatīvu un sadarbību dažādu Līvānu novadā aktuālu jautājumu risināšanā, Līvānu novada dome katru gadu izsludina Mazo grantu projektu konkursu biedrībām un neregistrētām iedzīvotāju iniciatīvas grupām, katru gadu atvēlot pašvaldības budžetā līdzekļus šim mērķim. Konkursa mērķis ir atbalstīt sabiedriski nozīmīgu programmu, projektu un pasākumu īstenošanu Līvānu novadā un veicināt iedzīvotāju aktivitāti un līdzdalību aktuālu problēmu risināšanā, sekmējot viņu dzīves kvalitātes uzlabošanu, sadarbībā ar domi un nevalstiskajām organizācijām 2017. gadā piešķirts pašvaldības finansējums 19 iedzīvotāju iniciatīvu īstenošanai."

Attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām, programmas esošās situācijas aprakstā ir norādīta informācija par nevalstiskajām organizācijām, kurā Līvānu novada dome ir dalībnieks (biedrs), un tās ir:

- Biedrība "Latgales reģiona attīstība aģentūra";
- Biedrība "Latvijas pilsētu savienība";
- Biedrība "Latvijas Pašvaldību savienība";
- Biedrība "Preiļu rajona partnerība"
- Biedrība "Basketbola klubs "RSN-D/Līvāni"";
- Biedrība "Daugavas Savienība";
- Biedrība Eiroreģions "Ezeru zeme";
- Biedrība "Latvijas sporta veterānu (senioru) savienība";
- Biedrība "Latgales reģiona tūrisma asociācija "Ezerzeme"";
- Biedrība "Reģionālo attīstības centru apvienība";
- Biedrība "Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija".

Kopsavilkumā par Līvānu novada domes darbību viens no galvenajiem secinājumiem attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām ir šāds: "Līvānu novada dome aktīvi piedalās projektu aktivitātēs, izmantojot to iespējas uzņēmējdarbības un NVO darbības atbalsta veidošanai."

Savukārt kā viena no nākotnes vajadzībām Līvānu novada pašvaldībā norādīta: "NVO sektora atbalsta mehānismu paplašināšana un pilnveidošana."

SVID analīzē kā viena no Līvānu novada pašvaldības stiprajām pusēm minēta daudzveidīga un aktīva NVO darbība, vienlaikus kā vājā puse minēta nekoordinēts NVO darbs.

Attīstības programmas Stratēģiskā daļā³⁰ noteiktā 1.prioritāte ir "Dzīves un darba prasmes, pašiniciatīva un uzņēmība", kur mērķis ir uzņēmējdarbībai un darbam nepieciešamo dzīves prasmju, iemaņu, pašiniciatīvu un uzņēmības attīstīšanas iespējas mūža garumā. Tas secīgi ietver 1.3. Rīcības virzienu "Visa

²⁹ <https://www.livani.lv/lv/media/11992/download>

³⁰ <https://www.livani.lv/lv/media/11993/download>

mūža garumā tiek saglabāta un attīstīta iedzīvotāju pašaktivitāte, uzņēmība, dzīves prasmes, atbildība, gatavība uzņemties ar uzņēmējdarbību saistītos riskus un vēlme strādāt.”

Pašvaldības uzdevums attīstības programmā šajā rīcības virzienā ir “nodrošināt mūžizglītības un pašistenošanās pasākumus Līvānu novada iedzīvotāju uzņēmējdarbības, darba iemaņu, prasmju un personīgās individualitātes attīstībai,” kas ietver nevalstiskā sektora un iedzīvotāju iniciatīvas grupu darbības attīstību Līvānu novada pievilcīgas dzīves vides veidošanai un sadarbības ar Līvānu novada domi veicināšanai.

2.6. Ludzas novads

Ludzas novada attīstības programmas 2021.–2027. gadam³¹ esošās situācijas aprakstā ietverta sadaļa 15.2. "Sabiedriskās organizācijas". Tajā norādīts, ka pēc Uzņēmumu reģistra datu bāzes *Lursoft* datiem uz 2021. gada 1. janvāri Ludzas novada teritorijā darbojās 51 sabiedriskā organizācija (biedrības un nodibinājumi).

Ļoti svarīga loma Ludzas novadā ir biedrībai "Ludzas rajona partnerība", kas sadarbībā ar Zemkopības ministriju un Lauku atbalsta dienestu administrē LEADER projektu pieejamību Ludzas novada uzņēmējiem, pašvaldībai un biedrībām. Daļa biedrību apvieno sportistus, lielākā biedrība sporta jomā ir sporta klubs "Latgols". Ludzas novadā aktīvi darbojas mednieku, jauniešu, invalīdu un pensionāru biedrības. Ir arī vairākas biedrības, kas apvieno cilvēkus ar vienādu etnisko piederību.

Ludzas novadā nepieciešams attīstīt tādas organizācijas, kas apvieno iespējami daudz iedzīvotāju, lai stiprinātu sabiedrības saikni ar pašvaldību. Novadā šobrīd nav vides organizācijas, kā arī organizācijas, kas aktīvi iesaistītu iedzīvotājus lēmumu pieņemšanas procesos dažādos jautājumos, nodrošinot iedzīvotāju interešu aizstāvību. Organizāciju loma šajā procesā ir apvienot iedzīvotājus, kam ir kopīgas intereses vai vajadzības, un sniegt palīdzību, atbalstu, daļēji piedaloties arī pašvaldības darbā.

Pašvaldība sniedz finansiālu atbalstu sportistiem, sporta klubiem un nevalstiskajām organizācijām. Saskaņā ar Nolikumu „Ludzas novada pašvaldības līdzfinansējuma piešķiršanas un kontroles kārtība” sabiedriskās organizācijas, izpildot nolikumā noteiktas prasības, var pretendēt uz pašvaldības līdzfinansējumu, novada teritorijā īstenojot sabiedriskas nozīmes pasākumu (līdz EUR 150 vienam pasākumam) vai projektu (līdz EUR 4000 vienam projektam).

Kopš 2014. gada Ludzas novadā darbojas Ludzas māmiņu klubs "Puķuzirnītis". Māmiņu klubs īsteno dažādas aktivitātes ģimenēm draudzīgas vides veidošanā un sabiedrības līdzdalības veicināšanā, organizē dažādus pasākumus: radošās darbnīcas mammām, tēviem, vecākiem kopā ar bērniem, dažādu speciālistu (fizioterapeits, psihologs, pasākuma vadītājs, uztura speciālists u.c.) vadītas informatīvās nodarbības, dažādas akcijas (vides sakopšanas talkas, labdarības akcijas), tematiskie pasākumi ģimenēm ar bērniem.

Ludzas novada pašvaldība cenšas paaugstināt iedzīvotāju sociālo aktivitāti, izmantojot arī projektus. Ar šo mērķi tika izstrādāti divi *Interreg V-A* Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības projekti, kuru gaitā Ludzas pilsētas galvenā bibliotēka ir organizējusi vairāk kā 100 aktivitātes.

Attīstības programmas stratēģiskajā daļā viena no vidēja termiņa prioritātēm ir VTP1 "Sociālās infrastruktūras attīstīšana un pakalpojumu kvalitātes celšana", kur secīgi viens no rīcības virzieniem ir RV4 "Efektīva publiskā pārvalde". Tas ietver šādus uzdevumus:

- U42: pašvaldības, valsts institūciju, NVO un privāto partnerību sadarbības veicināšana;
- U43: iedzīvotāju iniciatīvu atbalstīšana

³¹ https://ludzasnovads.lv/pasvaldiba/planosanas_dokumenti/attistibas-programma/ludzas-novada-attistibas-programma-2021-2027-gadam/

2.7. Preiļu novads

Preiļu novada attīstības programma 2022.–2029. gadam³² esošās situācijas aprakstā ietver divas sadaļas, kas attiecināmas uz sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, tajā skaitā 5.2. Jaunatnes politika un 5.3. Nevalstiskais sektors.

Sadaļā 5.2. Jaunatnes politika norādīts, ka Preiļu novadā jauniešu politika tiek balstīta uz šādām prioritārajām jomām – jauniešu informētība, jauniešu līdzdalība un brīvprātīgais darbs, neformālā izglītība un brīvā laika pavadīšana, jauniešu sociālā drošība un veselība, nodarbinātība un uzņēmējdarbība, kā arī digitālais jaunatnes darbs un mobilais jaunatnes darbs. Preiļu novadā 2021. gada sākumā bija 2064 jaunieši vecumā no 13 līdz 25 gadiem jeb 12,2% no visiem iedzīvotājiem.

Preiļu novadā darbojas vairākas jauniešu telpas/jauniešu centri, kuri nodrošina neformālās izglītības, brīvā laika pavadīšanas un līdzdalības iespējas jauniešiem: Preiļu novada Jauniešu centrs "ČETRI"; Riebiņu novada Multifunkcionālais jauniešu iniciatīvu centrs "PAKĀPIENI"; Aglonas Bērnu un jauniešu brīvā laika pavadīšanas centrs "Strops"; tiek plānota arī jauniešu telpa Vārkavas pagastā (Vecvārkavā). Preiļu novadā darbu ar jaunatni skolās un skolu pašpārvalžu darbu koordinē Preiļu bērnu un jauniešu centrs. Novadā darbojas arī organizācijas, kuras veic darbu ar jaunatni: biedrības "Spēkavots", jaukto ciņu klubs "THE LATGALIANS" (Aglona); jauniešu biedrība "Jaunvide" (Vārkava); biedrība "Jaunie spārni" (Rušonas pagasts).

Pašvaldības, pildot savas funkcijas, piedalās valsts jaunatnes politikas īstenošanā, pamatojoties uz Jaunatnes likuma 5. panta pirmo daļu, kas nosaka, ka pašvaldības kompetence ir plānot darbu ar jaunatni, izstrādājot pašvaldības jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus un nodrošināt institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni. Līdz šim ir izstrādāts tikai viens atsevišķs jaunatnes jomas dokuments: Preiļu novada jaunatnes politikas attīstības programma 2016.–2021. gadam.

Sadaļā 5.3. Nevalstiskais sektors definēts sabiedrības līdzdalības jēdziens, kā arī aprakstīta nevalstisko organizāciju darbība Preiļu novadā, uzsverot, ka nevalstiskās organizācijas darbojas aktīvi.

Pēc Uzņēmumu reģistra datu bāzes *Lursoft* datiem 2021. gadā Preiļu novadā ir reģistrētas un darbojas 146 nevalstiskās organizācijas visdažādākajās jomās, piemēram, interešu pārstāvniecībā, sociālajā palīdzībā, kā arī cilvēktiesību, vides, dzīvnieku aizsardzībā. Lai gan novadā ir liels nevalstisko organizāciju skaits, tikai daļa no tām ir aktīvas un to darbība ir pamanāma, tostarp tās ir šādas biedrības:

- Viduslatgales pārnovadu finds;
- Biedrība "Preiļu rajona partnerība";
- Biedrība "Preiļu NVO centrs";
- Preiļu novada pensionāru biedrība;
- Preiļu novada invalīdu biedrība;
- Preiļu novada mūzikas attīstības biedrība "Kamile";
- Biedrība "Puķuzirnis";
- Sabiedriskais centrs "Aizkalne";
- Latgales fotogrāfu biedrība;
- Biedrība "Talderi";

³² <https://preili.lv/attistiba/pasvaldibas-attistibas-dokumenti/attistibas-programma/>

- Biedrība "Spēkavots";
- Aglonas senioru biedrība;
- "Gūda saimīnieču bīdreiba";
- Biedrība "Neaizmirstule";
- Rušonas pagasta sieviešu klubs "Anemone";
- Vārkavas novada biedrība "Jaunvide";
- Galēnu kultūrvēstures biedrība;
- Vārkavas novada biedrība "Dzintars 2007";
- Biedrība "Jaunie spārni";
- Aglonas jaukto cīņu sporta klubs "THE LATGALIANS";
- Latgales lopkopības biedrība;
- Vārkava – vecāku biedrība "Pūces māja", u.c.

Sadaļā norādīts, ka nevalstiskais sektors ar savu līdzdalību sekmē attīstības procesus, jo sekmīgi apgūst gan ES finansējumu, gan piesaista valsts budžeta finansējumu, aktīvi realizē dažādus projektus, tādējādi uzlabojot apkārtējo iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

Attīstības programmas stratēģiskajā daļā viena no vidēja termiņa prioritātēm ir VTP3 "Izglītota, radoša, vesela un tradīcijām bagāta vietējā sabiedrība". Secīgi ir noteikti vairāki rīcības virzieni un no tiem izrietoši uzdevumi, kas attiecināmi uz sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām un sabiedrības līdzdalības veicināšanu:

- RV 3.2. Attīstīt saturīga brīvā laika pavadīšanas un atpūtas iespējas, veicināt aktīvu un veselīgu dzīvesveidu:
 - U.3.2.1. Popularizēt veselīgu un aktīvu dzīvesveidu, organizēt dažādas sporta aktivitātes, tajā skaitā pilnveidojot sporta jomas NVO atbalsta sistēmu un veicinot sporta organizāciju līdzdalību fizisko aktivitāšu pieejamības nodrošināšanā;
 - U.3.2.2. Izstrādāt mehānismu kultūras, sporta un brīvā laika pavadīšanas pasākumu saskaņotai plānošanai un ieviešanai, novēršot pašvaldības, NVO un iedzīvotāju iniciatīvu grupu organizēto pasākumu pārklāšanos un neefektīvu resursu patēriņu.
- RV 3.3. Pilnveidot un attīstīt veselības un sociālās jomas cilvēkkapitālu daudzveidīgu pakalpojumu pieejamībai:
 - U.3.3.2. Sadarbībā ar sociālās jomas NVO uzlabot, dažādot un pilnveidot modernus un savstarpēji saskaņotus sociālās palīdzības, aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus un risinājumus, tajā skaitā lai aprūpējamā tuviniekiem ļautu palikt ekonomiski aktīviem.
- RV 4.3. Sekmēt vietējo iedzīvotāju un NVO līdzdalību, aktivitāti un pašiniciatīvu dzīves vides kvalitātes uzlabošanai:
 - U.4.3.1. Nodrošināt sadarbību un efektīvu komunikāciju starp pašvaldību un dažādām iedzīvotāju grupām (NVO, jaunatne, seniori u.c.), tajā skaitā veicinot aktīvas un atbildīgas informācijas sabiedrības veidošanos;
 - U.4.3.2. Sniegt atbalstu pasākumiem vietējās sabiedrības iesaistei teritoriju attīstības jautājumu risināšanā;
 - U.4.3.3. Atbalstīt un veicināt iedzīvotāju tīklošanās un socializēšanās iespējas pašaktivitātei un personības izaugsmei.

2.8. Secinājumi

(1) Latgales reģionā Balvu novada, Krāslavas novada, Līvānu novada un Ludzas novada pašvaldībām ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas ir izstrādātas vienas pašvaldības ietvaros. Kopīgi attīstības plānošanas dokumenti ir valstspilsētām un tuvējiem novadiem, t.i. Daugavpils valstspilsētai ar Augšdaugavas novadu, Rēzeknes valstspilsētai ar Rēzeknes novadu.

(2) Tikai Rēzeknes valstspilsētas un Rēzeknes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2035. gadam un attīstības programmas izstrāde 2022.–2028. gadam vēl ir izstrādes procesā.

(3) Informācijas pieejamība par pašvaldību attīstības plānošanas dokumentiem Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs ir ļoti atšķirīga, galvenokārt attīstības dokumenti mājaslapās pieejami galvenajā izvēlnē sadaļā "Pašvaldība", taču apakšsadaļu nosaukumi ir dažādi, tajā skaitā "Novada attīstības dokumenti", "Plānošanas dokumenti" u.tml. Rēzeknes novada pašvaldības mājaslapā attīstības plānošanas dokumenti publicēti galvenajā izvēlnē "Iedzīvotājiem" sadaļā "Noderīgi". Vienlaikus sadaļā "Sabiedrības līdzdalība" ir pieejama apakšsadaļa "Izstrādē esošie attīstības plānošanas dokumenti", kas dod iespēju iedzīvotājiem iesaistīties izstrādes procesā.

(4) Informācija par pašvaldību sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām galvenokārt atspoguļota attīstības programmu esošās situācijas apraksta sadaļās, taču sadaļām ir atšķirīgi nosaukumi, piemēram, lietoti nosaukumi "Pilsoniskā aktivitāte un NVO", "Pilsoniskā aktivitāte un sabiedriskās organizācijas", "Sabiedriskās organizācijas", "Jaunatnes politika", "Nevalstiskais sektors", "Par veiktajiem pasākumiem sabiedrības iesaistei un komunikācijai ar iekšējām un ārējām auditorijām".

(5) Esošās situācijas aprakstos norādīta informācija par pašvaldību administratīvajās teritorijās reģistrētajām nevalstiskajām organizācijām, sniegts īss to apraksts, identificētas aktīvākās organizācijas. Tikai dažas pašvaldības ir norādījušas nevalstiskajām organizācijām sniegto atbalstu vai aprakstījušas sadarbības veidus.

(6) Gandrīz visās attīstības programmās stratēģiskajā daļā ir norādītas vidēja termiņa prioritātes, kas attiecināmas uz nevalstiskajām organizācijām un sabiedrības līdzdalību. Galvenokārt tiek lietots jēdziens "kopiena" un kā galvenie rīcības virzieni tiek minēti šādi "Iekļaujoša kopiena", "Radošas un kultūrbagātas kopienas".

(7) Lai sekmētu vietējo iedzīvotāju un nevalstisko organizāciju līdzdalību pašvaldības izvirza, piemēram, šādus uzdevumus: nodrošināt sadarbību un efektīvu komunikāciju starp pašvaldību un dažādām iedzīvotāju grupām (NVO, jaunatne, seniori u.c.), tajā skaitā veicinot aktīvas un atbildīgas informācijas sabiedrības veidošanos; sniegt atbalstu pasākumiem vietējās sabiedrības iesaistei teritoriju attīstības jautājumu risināšanā; atbalstīt un veicināt iedzīvotāju tīklošanās un socializēšanās iespējas pašaktivitātei un personības izaugsmei; izstrādāt mehānismu kultūras, sporta un brīvā laika pavadīšanas pasākumu saskaņotai plānošanai un ieviešanai, novēršot pašvaldības, NVO un iedzīvotāju iniciatīvu grupu organizēto pasākumu pārklāšanos un neefektīvu resursu patēriņu u.tml.

(8) Gandrīz visās attīstības programmās iekļauts uzdevums sekmēt iedzīvotāju un sabiedrisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanā, taču konkrēti veicamie darbi nav aprakstīti.

3. Informācijas pieejamība par sabiedrības līdzdalības iespējām Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs (mājaslapās)

Ministru kabineta 2020. gada 14. jūlija Noteikumu Nr. 445 "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā"³³ 20. punkts nosaka, kādas sadaļas ir iekļaujamas iestādes oficiālajās tīmekļvietnēs, tajā skaitā arī sadaļa "Sabiedrības līdzdalība", kurā norādāma informācija par:

- iestādes sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām (ziņas par sadarbības partneriem, sadarbības principu īss apraksts, kontaktpersonas) (20.7.2. punkts);
- iestādes atbildības jomās izveidotajām konsultatīvajām institūcijām (piemēram, darba grupām, konsultatīvajām padomēm, projektu uzraudzības padomēm, projektu konsultatīvajām grupām) (20.7.3. punkts).

Šajā pētījuma sadaļā ir apkopota informācija par 9 Latgales pašvaldību tīmekļvietnēs (mājaslapās) publicēto informāciju attiecībā uz sabiedrības līdzdalības iespējām, pievēršot uzmanību šādiem aspektiem: (1) vai attiecīgajā mājaslapā ir sadaļa "Sabiedrības līdzdalība", vai tā ir viegli atrodamā, kāda informācija tajā publicēta; (2) vai ir pieejama apkopota informācija par pašvaldības administratīvajā teritorijā reģistrētajām (aktīvajām) nevalstiskajām organizācijām, biedrībām; (3) kādu atbalstu pašvaldības nodrošina nevalstiskajām organizācijām; (4) vai pašvaldība ir slēgusi kādus deleģējuma līgumus ar nevalstiskajām organizācijām; (5) vai nevalstiskās organizācijas ir pārstāvētas pašvaldību komisijās; (6) vai pašvaldībās ir izveidotas konsultatīvās komisijas vai iedzīvotāju padomes un vai tajās ir pārstāvētas nevalstiskās organizācijas. Informācija par šiem aspektiem skatīta arī pašvaldību publiskajos gada pārskatos par 2020. gadu.

Informācija tika pētīta visu Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs: Daugavpils valstspilsēta, Rēzeknes valstspilsēta, Augšdaugavas novads, Balvu novads, Krāslavas novads, Līvānu novads, Ludzas novads, Preiļu novads, Rēzeknes novads. Jāņem vērā, ka pēc 2021. gada Administratīvi teritoriālās reformas³⁴ vairumā novadu pašvaldību administratīvās teritorijas mainījās, līdz ar to pašvaldību publiskajos gada pārskatos par 2020. gadu informācija pieejama par līdzšinējām administratīvajām teritorijām. Vairāku pašvaldību mājaslapās vēl nav atjaunota vai pievienota informācija par visu pašreizējo pašvaldības teritoriju attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām.

³³ <https://likumi.lv/ta/id/316109-kartiba-kada-iestades-ievieto-informaciju-interneta>

³⁴ 23.06.2020. stājās spēkā Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, kas mainīja novada teritorijas. Administratīvi teritoriālās reformas ietvaros pēc 2021. gada jūlija Latgales reģionā tika izveidotas 2 valstspilsētu pašvaldības – Daugavpils valstspilsēta un Rēzeknes valstspilsēta, un 7 novadu pašvaldības – Augšdaugavas novads (ietverot līdzšinējos Daugavpils novadu un Ilūkstes novadu), Balvu novads (ietverot līdzšinējos Baltinavas novadu, Balvu novadu, Rugāju novadu un Viļakas novadu), Krāslavas novads (ietverot līdzšinējos Dagdas novadu, Krāslavas novadu, un atsevišķus Preiļu novada un bijušā Aglonas novada pagastus), Līvānu novads, Ludzas novads (ietverot līdzšinējos Ciblas novadu, Kārsavas novadu, Ludzas novadu un Zilupes novadu), Preiļu novads (ietverot līdzšinējos Aglonas novadu, Preiļu novadu, Riebiņu novadu un Vārkavas novadu), Rēzeknes novads (ietverot līdzšinējos Viļānu novadu un Rēzeknes novadu. Skat. <https://www.varam.gov.lv/lv/administrativi-teritoriala-reforma>

	Daugavpils valstspilsētas pašvaldība	ir ✓ / nav ❓
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Publicēta informācija par pašvaldībā skatītajiem Saistošo noteikumu u.tml. dokumentu projektiem ³⁵	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Sadaļā "Sabiedriskās organizācijas" publicēto sociālo NVO (29) un Izglītības, kultūras un jaunatnes NVO (95) kontaktinformācija ³⁶	✓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Sadaļā "Sabiedriskās organizācijas" publicēti Sociālo jautājumu komitejas un Izglītības un kultūras komitejas "Sabiedrisko organizāciju atbalsta fonda" 2018.–2022. gadā atbalstīto projektu saraksti	✓
Delegējuma līgumi	Sadaļā "Delegēšanas līgumi" viens no vairāk nekā 20 delegēšanas līgumiem (no 28.05.2015. uz 5 gadiem) ir ar biedrību "Latvijas zinātnes centru apvienība" ³⁷	❓
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	10 komitejas, bet dati par NVO pārstāvjiem tajās nav pieejami	❓
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Nav informācijas	❓

Saite: <https://daugavpils.lv>

Cita informācija: Sadaļā "Aktualitātes/Ziņas" tiek publicēta ikgadējā informācija par Sabiedrisko organizāciju atbalsta fonda līdzfinansējuma pieteikumu konkursu sabiedriskajām organizācijām. Informācija par Daugavpils valstspilsētas pašvaldības sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām pieejama pašvaldības publiskajos gada pārskatos, tajā skaitā "Daugavpils pilsētas 2020. gada Publiskais pārskats", 101. lpp. skat.

https://www.daugavpils.lv/assets/upload/dokumenti/2021/Lem_362_Publiskais_parskats_2020.pdf

³⁵ <https://www.daugavpils.lv/pasvaldiba/daugavpils-pilsetas-dome/sabiedribas-lidzdaliba>

³⁶ <https://www.daugavpils.lv/pilseta/iedzivotajiem/sabiedriskas-organizacijas/>

³⁷ <https://www.daugavpils.lv/pasvaldiba/dokumenti/delegesanas-ligumi>

	Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība	ir ✓/ nav ❓
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Nav izveidota	❓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Nav pieejama	❓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Plašs atbalsts NVO jauniešu, sporta, kultūras, tūrisma un sociālās jomas NVO ³⁸ (skat. pašvaldības 2020. gada publisko pārskatu, 8.7. punkts). Atbalstītie projekti tiek atspoguļoti sadaļā "Aktualitātes"	✓
Deleģējuma līgumi	Nav informācijas	❓
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	Komisija darbam ar nevalstiskajām un sabiedriskajām organizācijām ³⁹	✓
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Nav informācijas	❓

Saite: <https://rezekne.lv/>

Cita informācija: Informācija par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām pieejama pašvaldības publiskajos gada pārskatos, tajā skaitā "Rēzeknes pilsētas pašvaldības 2020. gada publiskais pārskats", 8.7. punkts "Sadarbība ar nevalstisko sektoru", 70.–74. lpp., skat. <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2021/06/rezeknes-pilsetas-pasvaldibas-gada-parskats-2020.pdf>

³⁸ <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2021/06/rezeknes-pilsetas-pasvaldibas-gada-parskats-2020.pdf>

³⁹ Rēzeknes pilsētas domes 2021. gada 5. jūlija Lēmums Nr. 10 "Par Rēzeknes pilsētas domes komisijas darbam ar nevalstiskajām un sabiedriskajām organizācijām izveidošanu un tās nolikuma apstiprināšanu", skat. <https://rezekne.lv/wp-content/uploads/2021/08/17-komisija-darbam-ar-nvo-nolikums.pdf>

	Augšdaugavas novada pašvaldība	ir ✓/ nav ❖
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Skat. sadaļā "Pašvaldība", apakšsadaļā "Sabiedrība"	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Informācija nav pieejama	❖
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Atbalsts biedrībām un reliģiskām organizācijām / pašvaldības 24.02.2022. noteikumi par kārtību, kādā tiek iesniegti un izskatīti pieteikumi Pašvaldības finansējuma saņemšanai, finansējuma piešķiršanas mērķi un uzdevumi, un kārtību, kādā veicama finansējuma piešķiršana un atskaitīšanās par piešķirtā finansējuma izlietojumu ⁴⁰	✓
Deleģējuma līgumi	Nav informācijas	❖
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	13 komisijas, bet dati par NVO pārstāvjiem tajās nav pieejami	❖
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Daugavpils novada domes 25.07.2019. Lēmums Nr. 1591 par Dabas parka "Daugavas loki" konsultatīvo padomi ⁴¹	✓

Saite: <https://www.augsdaugavasnovads.lv/>

Cita informācija: Informācija par Augšdaugavas novada pašvaldības sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām pašvaldības publiskajā gada pārskatā nav pieejama.

⁴⁰ <https://www.augsdaugavasnovads.lv/pasvaldiba/sabiedriba/sabiedribas-lidzdaliba/atbalsts-biedribam-un-religiskam-organizacijam/>

⁴¹ <https://www.augsdaugavasnovads.lv/wp-content/uploads/2022/01/1591.pdf>

	Balvu novada pašvaldība	ir ✓/ nav ❖
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Sadaļa ir, bet tajā publicēta tikai informācija par publiskajām apspriešanām. Uz nevalstisko sektoru attiecināmu informāciju šajā sadaļā atrast nevar	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Ir sadaļa "Nevalstiskās organizācijas", kur kā pielikums publicēta NVO datu bāze (atjaunota uz 01.04.2021.). Tajā norādītas 109 biedrības, nav informācijas par Viļakas, Rugāju un Baltinavas NVO. Publicēta informācija par NVO realizētajiem projektiem	✓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Balvu novada pašvaldības 14.05.2015. Noteikumi Nr. 2/2015 "Kārtība, kādā Balvu novada pašvaldība piešķir finansējumu biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām" ⁴²	✓
Deleģējuma līgumi	Ir līgums ar Latvijas Samariešu apvienību, 2014.–2018. gads	✓
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	19 komisijas (6 vēl izveides procesā), bet dati par NVO pārstāvjiem tajās nav pieejami	❖
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Nav informācijas	❖

Saite: <https://www.balvi.lv>

Cita informācija: Informācija par sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām pieejama Balvu novada pašvaldības 2020. gada publiskajā pārskatā, 52.lpp., ir informācija par atbalstu, tajā skaitā finansiālo, nevalstiskajām organizācijām,
http://balvi.lv/files/Lemumi/pielikumi/2021/protokols_nr9/pielikums_lemumam_nr_27.pdf

⁴² http://balvi.lv/files/Lemumi/pielikumi/2015/Protokols_nr6/piel_lem_nr.58_noteik_nr.2a.pdf

	Krāslavas novada pašvaldība	ir ✓/ nav ❖
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Apakšsadaļa iekļauta sadaļā "Ziņas". Publicēta informācija par iesaistes pasākumiem, publiskajām apspriešanām u.tml.	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Informācija pieejama tikai par jauniešu organizācijām, minētas 8 biedrības (nosaukums un kontakti) ⁴³	✓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Sadaļā "Pašvaldība" ir apakšsadaļa "Projektu konkursi 2016–2022", "Pašvaldības organizētie projektu konkursi", kur norādīts projektu konkurss "Iedzīvotāji veido savu vidi" (var piedalīties NVO)	✓
Deleģējuma līgumi	Nav informācijas	❖
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	17 komisijas, bet dati par NVO pārstāvjiem tajās nav pieejami	❖
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Nav informācijas	❖

Saite: <https://www.kraslava.lv>

Cita informācija: Krāslavas novada pašvaldības 2020. gada publiskajā pārskatā NVO ir tikai pieminētas, skat. 70.lpp. par sociālās jomas institūciju sadarbību ar NVO, bet atsevišķi sadaļas par NVO nav, https://kraslava.lv/fileadmin/Dokumenti/2020.gada_publicais_parskats.pdf

⁴³ <https://www.kraslava.lv/pasvaldiba/jauniesiem/jaunatnes-organizacijas>

	Līvānu novada pašvaldība	ir ✓/ nav ❓
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Ir sadaļa ar 9 apakšsadaļām, skaidri aprakstītas līdzdalības iespējas ⁴⁴	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Sadaļā "Pašvaldība" ⁴⁵ ir informācija par 11 biedrībām, kurās pašvaldība ir kā dalībnieks, par citām NVO informācija nav atrodama	❓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Ir Līvānu novada pašvaldības Mazo grantu projektu konkurss ⁴⁶ Līvānu novada pašvaldības 28.04.2022. Nolikums projektu konkursam Līvānu novada pašvaldības līdzfinansējuma saņemšanai ⁴⁷ Līvānu novada domes 26.11.2015. Noteikumi Nr.7 "Kārtība, kādā tiek izsniegtas subsīdijas un dotācijas komersantiem, biedrībām un nodibinājumiem" ⁴⁸	✓
Delegējuma līgumi	Nav informācijas	❓
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	15 komisijas, bet dati par NVO pārstāvjiem tajās nav pieejami	❓
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Nav informācijas	❓

Saite: <https://www.livani.lv>

Cita informācija: Informācija par sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām pieejama Līvānu novada pašvaldības 2020. gada publiskajā pārskatā, 59.–62.lpp., skat. <https://www.livani.lv/lv/media/13116/download>

⁴⁴ <https://www.livani.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba>

⁴⁵ <https://www.livani.lv/lv/biedribas-un-nodibinajumi>

⁴⁶ <https://www.livani.lv/lv/projektu-konkursi-atbalsts-nvo>

⁴⁷ <https://www.livani.lv/lv/media/16969/download>

⁴⁸ <https://www.livani.lv/lv/media/12742/download>

	Ludzas novada pašvaldība	ir ✓/ nav ❖
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Ir sadaļa ⁴⁹ , publicēta informācija par publiskajām apspriedēm, aptaujām un biedrībām	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Norādītas 4 biedrības	✓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Ludzas novada pašvaldības 26.01.2012. Nolikums "Ludzas novada pašvaldības līdzfinansējuma piešķiršanas un kontroles kārtība" ⁵⁰ , kas paredz finansējumu biedrībām nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām	✓
Deleģējuma līgumi	Nav informācijas	❖
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	21 komisija. Apbalvojumu komisijā ir pārstāvis no biedrības "Līdzdalībai nav vecuma" ⁵¹	✓
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Nav informācijas	❖

Saite: <https://ludzasnovads.lv/>

Cita informācija: Ludzas novada pašvaldības 2020. gada publiskajā pārskatā ir ļoti īsa un vispārīga informācija par sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, nenorādot konkrētus attiecīgajā pārskata gadā īstenotos pasākumus, 60.lpp., https://ludzasnovads.lv/wp-content/uploads/2021/06/Publiskais-parskats-2020.-gads_18_05-3-1.pdf

⁴⁹ <https://ludzasnovads.lv/sabiedribas-lidzdaliba/>

⁵⁰ <https://ludzasnovads.lv/wp-content/uploads/2022/02/Nolikums-Ludzas-novada-pasvaldibas-lidzfinansejuma-pieskirsanas-un-kontroles-kartiba-aktuala-redakcija-uz-2019.07.26.-1-18.02.2022.pdf>

⁵¹ <https://ludzasnovads.lv/pasvaldiba/domes-komisijas/>

	Preiļu novada pašvaldība	ir ✓/ nav ❓
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Ir sadaļa ⁵² , publicēta informācija par iedzīvotāju aptaujām, publiskajām un sabiedriskajām apspriešanām	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Ir sadaļa "Nevalstiskās organizācijas", kur norādīta NVO mājaslapa ⁵³ . Publicēts saraksts ar novadā reģistrētajām NVO pēc Lursoft datu bāzes uz 01.07.2021. (informācija par Preiļu novadu pirms Administratīvi teritoriālās informācijas)	✓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Nodibinājuma „Viduslatgales pārnovadu fonds” mazo grantu projektu konkurss „Iedzīvotāji veido savu vidi 2022” ⁵⁴ vietējo iniciatīvas grupu un sabiedrisku organizāciju projektiem Līvānu un Preiļu novados	✓
Deleģējuma līgumi	Nav aktuālas informācijas uz 2022. gadu	❓
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	10 komisijas, bet dati par NVO pārstāvjiem tajās nav pieejami	❓
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	15.03.2011. Preiļu novada Pilsoniskās sabiedrības padomes nolikums ⁵⁵ (nav informācijas par pašreizējo padomes statusu)	✓

Saite: <https://www.preili.lv>

Cita informācija: Preiļu novada domes 2020. gada publiskajā pārskatā informācijas par sadarbību ar NVO ir ļoti vispārīga, nav ietverta atsevišķa sadaļa, https://preili.lv/wp-content/uploads/2012/publiskie-parskati/Publiskais-parskats_2020.pdf?x76423

⁵² <https://preili.lv/sabiedribas-lidzdaliba/>

⁵³ <http://www.preilunvo.lv/>

⁵⁴ https://preili.lv/wp-content/uploads/2022/20220310_nolikums_Mazie_granti.pdf?x31508

⁵⁵ https://preili.lv/wp-content/uploads/files/dokumenti1/20110315_preilu_novada_pilsoniskaas_sabiedriibas_padomes_nolikums.pdf?x31508

ir ✓/
nav ❓**Rēzeknes novada pašvaldība**

Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	Ir sadaļa ⁵⁶ , ietver informāciju par publiskajām apspriešanām, iedzīvotāju konsultatīvajām padomēm, NVO un biedrībām, iedzīvotāju aptaujām, par valsts un pašvaldības vienotajiem klientu apkalpošanas centriem, 14. Saeimas vēlēšanām, informāciju iedzīvotājiem par parakstīšanās iespējām un izstrādē esošajiem plānošanas dokumentiem	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	Ir apakšsadaļa "NVO, biedrības", kur par pagastu teritorijām uzskaitītas 134 biedrības (nosaukums, atrašanās vieta, apraksts, kontakti). Nav pievienota informācija par Viļānu novadu (pēc Administratīvi teritoriālās reformas)	✓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	Nolikumi par konkursiem un Atbalstītie projekti atrodami sadaļā "Iedzīvotājiem" apakšsadaļā "Aktualitātes", bet atsevišķi NVO atbalsta informācija nav pieejama	✓
Deleģējuma līgumi	Ir 5 deleģējuma līgumi, bet neviens nav ar NVO	❓
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	18 komisijas, bet dati par NVO pārstāvjiem tajās nav pieejami	❓
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	Rēzeknes novada pagastos izveidotas iedzīvotāju konsultatīvās padomes ⁵⁷ , taču tajās sastāvu izvēla paši iedzīvotāji, nav noteikta NVO pārstāvība.	❓

Saite: <https://rezeknesnovads.lv>

Cita informācija: Rēzeknes novada pašvaldības publiskajā gada pārskatā par 2020. gadu sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām nav atspoguļota, https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2021/06/1_paragrafs_pielikums_Publiskais_parsk_2020_pdf_1.pdf

⁵⁶ <https://rezeknesnovads.lv/iedzivotajiem/>

⁵⁷ <https://rezeknesnovads.lv/iedzivotajiem/iedzivotaju-konsultativas-padomes/>

Apkopojums par sabiedrības līdzdalības informāciju pašvaldību tīmekļvietnēs

	Daugavpils valstspilsēta	Rēzeknes valstspilsēta	Augšdaugavas novads	Balvu novads	Krāslavas novads	Līvānu novads	Ludzas novads	Preiļu novads	Rēzeknes novads
Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība"	✓	?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Informācija par nevalstiskajām organizācijām / biedrībām	✓	✓	?	✓	✓	?	✓	✓	✓
Atbalsts nevalstiskajām organizācijām	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Delegējuma līgumi	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Nevalstisko organizāciju dalība komisijās	?	✓	?	?	?	?	✓	?	?
Nevalstisko organizāciju dalība konsultatīvajās / iedzīvotāju padomēs	?	?	✓	?	?	?	?	✓	?

3.1. Secinājumi

- (1) Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs (mājaslapās) sadaļa "Sabiedrības līdzdalība" ir izveidota 8 pašvaldībās, tāda nav pieejama tikai Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības mājaslapā.
- (2) Sadaļa "Sabiedrības līdzdalība" ne visām pašvaldībām ir pieejama mājaslapas sākuma izvēlnē. Dažās tīmekļvietnēs tā izveidota kā pakārtota izvēle kādai citai sadaļai, piemēram, "Pašvaldība", "Ziņas" u.tml.
- (3) Sadaļā "Sabiedrības līdzdalība" publicētās informācijas saturs (apakšsadaļas) ir ļoti atšķirīgs. Vairumā pašvaldību šajā sadaļā publicē tikai informāciju par publiskajām apspriešanām.
- (4) Līvānu novada pašvaldība ir vienīgā no Latgales reģiona pašvaldībām, kuras tīmekļvietnē sadaļā "Sabiedrības līdzdalība"⁵⁸ ir detalizēti aprakstītas sabiedrības iesaistes iespējas, norādot, ka tieši pašvaldība ir tas pārvaldes līmenis, kurš ir vistuvākais iedzīvotājiem un ka saskaņā ar pētījumu datiem no publiskā sektora iestādēm savai pašvaldībai iedzīvotāji uzticas vairāk Latvijā un citās ES valstīs, kā arī aicinot sabiedrību sniegt priekšlikumus par risināmajām problēmām, pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu un pašvaldības saistošo noteikumu un lēmumu projektiem. Ir norādīta arī pašvaldības atbildīgā amatpersona sabiedrības līdzdalības jautājumos un nepieciešamā kontaktinformācija.
- (5) Informācija par pašvaldības administratīvajā teritorijā reģistrētajām (aktīvajām) nevalstiskajām organizācijām pārskatāmi publicēta vairumā aplūkoto tīmekļvietņu (izņemot Augšdaugavas novadu un Līvānu novadu), taču atšķiras informācijas pārskatāmība un apjoms. Piemēram, Daugavpils valstspilsētas pašvaldības mājaslapā šāda informācija ir tikai par sociālās jomas, izglītības, kultūras un jaunatnes nevalstiskajām organizācijām, Krāslavas novada pašvaldības mājaslapā – tikai par jauniešu organizācijām u.tml. Un tikai Balvu novada, Preiļu novada un Rēzeknes novada pašvaldību tīmekļvietnēs pieejams apjomīgs uzskaitījums ar attiecīgajās teritorijās reģistrētajām nevalstiskajām organizācijām.
- (6) Informācija par atbalstu nevalstiskajām organizācijām pašvaldību tīmekļvietnēs pieejama dažādos dokumentos – ir pašvaldības, kuras publicējušas lēmumus un nolikumus par finansējuma piešķiršanu, un ir pašvaldības, kurās par nevalstiskajām organizācijām sniegto atbalstu, tajā skaitā piešķirto finansējumu, informācija pieejama tikai pašvaldību gada publiskajos pārskatos un ziņās jeb aktualitāšu sadaļā. Rēzeknes novada pašvaldības mājaslapā informācija par nevalstiskajām organizācijām sniegto atbalstu un izsludinātajiem konkursiem parādās tikai sadaļā "Iedzīvotājiem" apakšsadaļā "Aktualitātes", bet atsevišķi NVO atbalsta informācija nav pieejama. Savukārt Daugavpils valstspilsētas tīmekļvietnē tiek pārskatāmi publicēti "Sabiedrisko organizāciju atbalsta fonda" 2018.–2022. gadā atbalstīto projektu saraksti.

⁵⁸ <https://www.livani.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba>

- (7) Ārpus esošo pašvaldību administratīvo teritoriju robežām darbojas Viduslatgales pārnovadu fonds⁵⁹, kas ir vienīgais kopienas fonds Latgalē un nodrošina atbalstu sabiedrības iniciatīvām Preiļu un Līvānu novados. Fonda mērķis ir sekmēt un attīstīt vietējās kopienas izaugsmi, mērķtiecīgas ziedošanas tradīcijas un kopienu filantropiju Latgalē. Fonda uzdevumi ir regulāri izziņāt sabiedrības aktuālākās vajadzības, piesaistīt fizisko un juridisko personu ziedojumus un dāvinājumus un citu finansējumu. Fonds sniedz atbalstu Preiļu, Līvānu, Riebiņu, Vārkavas un Aglonas apkaimes sabiedrībai aktuālāko un nozīmīgāko iniciatīvu īstenošanai. Lai arī fonds nodrošina atbalstu 2 pašvaldību administratīvajās teritorijās, informācija par to detalizētāk pieejama tikai Preiļu novada pašvaldības mājaslapā.
- (8) Informācija par spēkā esošiem pašvaldību deleģējuma līgumiem ar nevalstiskajām organizācijām aplūkotajās tīmekļvietnēs nav pieejama. Daugavpils valstspilsētas pašvaldības mājaslapā norādīts līgums ar biedrību "Latvijas zinātnes centru apvienība, taču tas bija noslēgts 28.05.2015. uz 5 gadiem un nav pieejama informācija par tā pagarināšanu. Balvu novada pašvaldības mājaslapā pieejama informācija par deleģēšanas līgumu ar Latvijas Samariešu apvienību, bet tā darbības periods bijis no 2014. līdz 2018. gadam.
- (9) Informācija par pašvaldībā izveidotajām komisijām neietver datus par nevalstisko organizāciju pārstāvjiem tajās. Tikai Ludzas novada pašvaldības mājaslapā norādīta informācija par vienas biedrības pārstāvi vienā komisijā. Rēzeknes valstspilsētas pašvaldībā 2021. gadā pieņemts lēmums par Komisijas darbam ar nevalstiskajām un sabiedriskajām organizācijām izveidošanu, bet detalizēta informācija par šo komisiju nav pieejama.
- (10) Nevalstisko organizāciju pārstāvība konsultatīvajās padomēs atspoguļota 2 pašvaldību tīmekļvietnēs, tajā skaitā Augšdaugavas novada pašvaldībā 2019. gadā izveidota Dabas parka "Daugavas loki" konsultatīvā padome, savukārt Preiļu novada pašvaldībā 15.03.2011. apstiprināts Preiļu novada Pilsoniskās sabiedrības padomes nolikums, lai gan informācija par pašreizējo padomes statusu nav pieejama.
- (11) Informācija par sabiedrības līdzdalību aplūkotajās pašvaldību tīmekļvietnēs galvenokārt nav strukturēta un nav pārskatāma, atsevišķos gadījumos dati ir novecojuši un nav atjaunoti, nav aktualizēta informācija pēc Administratīvi teritoriālās reformas, līdz ar to tā nesniedz pilnīgu priekšstatu par pašvaldībā esošajām nevalstiskajām organizācijām un līdzdalības iespējām.

⁵⁹ <https://www.vlpf.lv/par-viduslatgales-parnovadu-fondu/par-viduslatgales-parnovadu-fondu>

3.2. Priekšlikumi informācijas pilnveidošanai pašvaldību tīmekļvietnēs

- (1) Ievērojot Ministru kabineta 2020. gada 14. jūlija Noteikumu Nr. 445 "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā"⁶⁰ prasības par iestādes oficiālajās tīmekļvietnēs iekļaujamo sadaļu "Sabiedrības līdzdalība" un tajā norādāmo informāciju, pašvaldībām būtu nepieciešams pārskatīt publicētās informācijas atbilstību šīm prasībām un papildināt vai aktualizēt informāciju par sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, izveidotajām konsultatīvajām institūcijām.
- (2) Analizējot labās prakses piemērus, būtu nepieciešams izstrādāt vadlīnijas vienotiem principiem sabiedrības līdzdalības informācijas publicēšanai pašvaldību tīmekļvietnēs.
- (3) Informācija par sabiedrības līdzdalību pašvaldību tīmekļvietnēs būtu jāpublicē pēc vienota principa, līdzīgi kā tas ir atspoguļots valsts pārvaldes iestāžu tīmekļvietnēs.⁶¹

⁶⁰ <https://likumi.lv/ta/id/316109-kartiba-kada-iestades-ievieta-informaciju-interneta>

⁶¹ Skatīt piemēru <https://www.mk.gov.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba> vai <https://www.izm.gov.lv/lv/sabiedribas-lidzdaliba> u.tml.

4. Latgales reģiona nevalstisko organizāciju aptaujas rezultāti

Lai apzinātu Latgales nevalstisko organizāciju pieredzi un identificētu iespējamus šķēršļus sabiedrības līdzdalības procesos, pētījuma ietvaros tika veikta Latgales nevalstisko organizāciju un to dalībnieku aptauja. Tās mērķis bija noskaidrot (1) cik lielā mērā nevalstiskās organizācijas jūtas iesaistītas lēmumu pieņemšanā, (2) cik lielas ir nevalstisko organizāciju iespējas ietekmēt lēmumus gan nacionālajā, gan pašvaldību līmenī, (3) vai Latgales reģiona nevalstiskās organizācijas ir piedalījušās/iesniegušas priekšlikumus nacionāla vai pašvaldību līmeņa lēmumu pieņemšanai, (4) kādi ir būtiskākie šķēršļi, kas kavē nevalstisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanā un (5) kas būtu jādara pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām, lai uzlabotu nevalstisko organizāciju iesaisti lēmumu pieņemšanā.

Latgales reģiona nevalstisko organizāciju un to dalībnieku aptauja veikta 2022. gada aprīlī un maijā Google veidlapu platformā (skat. pielikumu).

4.1. Aptaujas mērķa grupa un tās iesaiste

Pētījuma izstrādes laikā secināts, ka apkopotas statistikas par Latgales reģiona pašvaldībās aktīvajām nevalstiskajām organizācijām nav. Kopējie statistikas dati par Latvijā reģistrētajām biedrībām un nodibinājumiem ir pieejami Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Biedrību un nodibinājumu reģistrā⁶², tomēr šī informācija neatbilst nevalstisko organizāciju aktivitāti, sadarbību ar pašvaldībām vai sabiedrības līdzdalības aktivitātes kopumā.

Ņemot vērā šo ierobežojošo apstākli, respondentu atlasei tika izmantota publiski pieejamā informācija deviņu Latgales pašvaldību mājas lapās, kur ir/nav ievietota meklētā informācija par nevalstiskajām organizācijām un to iesaisti sabiedrības līdzdalības procesos. Atlasē tika izmantoti šādi kritēriji: 1) nevalstiskās organizācijas, par kurām informācija bija pieejama deviņu Latgales pašvaldību mājaslapās (norādīta aktīva e-pasta adrese); 2) nevalstiskās organizācijas, par kurām informācija bija atrodamā citās mājas lapās (novadu pašvaldības pirms administratīvi teritoriālās reformas, fondi, NVO centri u.c. institūcijas); 3) nevalstiskās organizācijas, kurām ir aktīvas savas mājas lapas; (4) nevalstiskās organizācijas, par kurām varēja atrast informāciju pēc to nosaukuma vai līdzšinējās sabiedriski aktīvās darbības.

Kopā no 2022. gada 11. aprīļa līdz 25. maijam uzaicinājums piedalīties nevalstisko organizāciju aptaujā e-pasta vēstulēs tika izsūtīts 441 biedrībai. Papildu tam informācija par iespēju piedalīties nevalstisko organizāciju aptaujā tika publicēta projekta īstenotāja – biedrības ESTO mājaslapā, kā arī Sabiedrības un kultūras notikumu tīmekļa vietnē @ESTObiedriba⁶³ sociālajā tīklā Facebook.

Aptaujas anketas aizpildīja 120 respondenti. Atbildes tika analizētas apkopotā veidā.

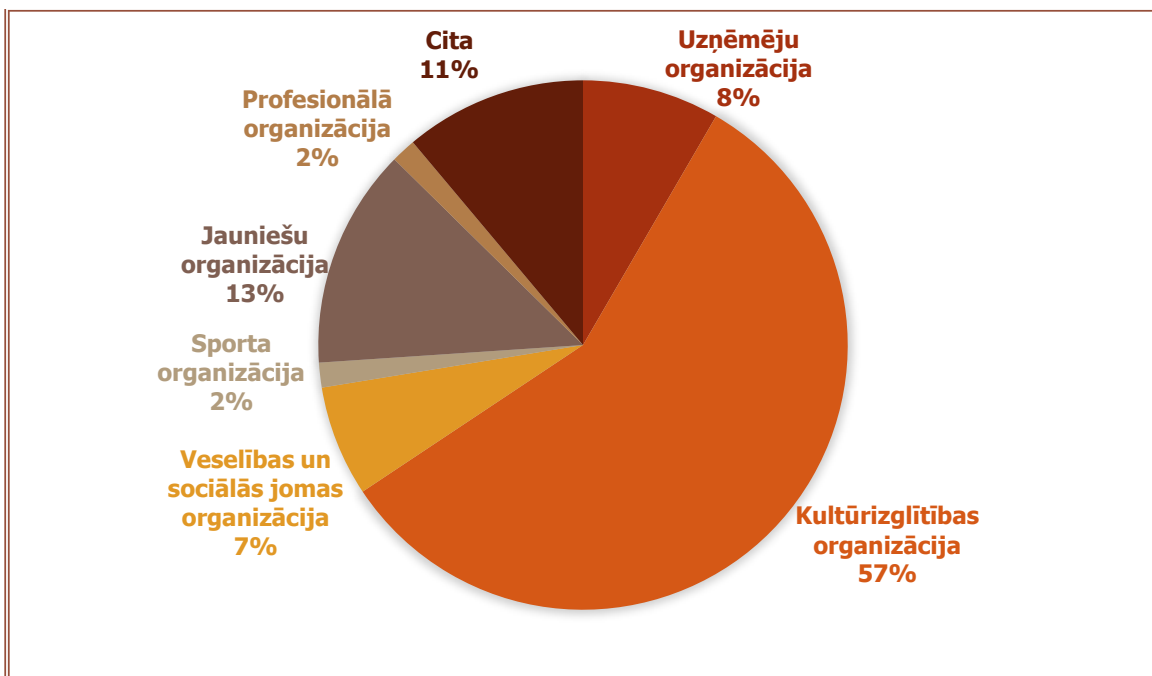
⁶² <https://www.ur.gov.lv/lv/specializeta-informacija/uznemumu-registra-vestie-registri/biedribu-un-nodibinajumu-registrs/>

⁶³ <https://www.facebook.com/ESTObiedriba>

4.2. Pārstāvēto nevalstisko organizāciju raksturojums

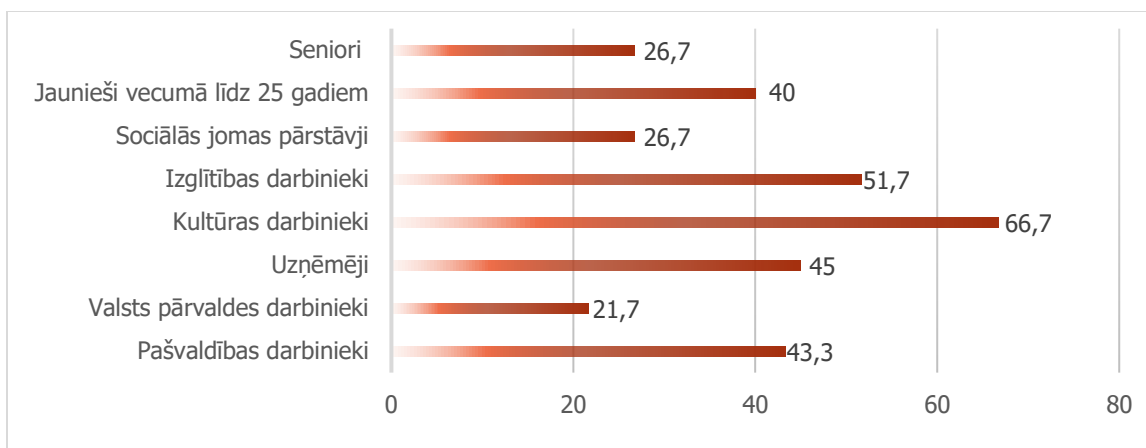
Kopā aizpildītas ir 120 aptaujas anketas, no kurām lielākais atbilžu īpatsvars ir saņemts no Rēzeknes valstspilsētas un Rēzeknes novada nevalstiskajām organizācijām (attiecīgi pa 34 anketām no katras administratīvās teritorijas). Anketas aizpildījušas 12 NVO no Preiļu novada, 10 NVO no Krāslavas novada un 10 NVO no Daugavpils valstspilsētas, 8 NVO no Ludzas novada un 6 NVO no Balvu novada. Viskūtrāk aptaujā piedalījušās NVO no Līvānu novada – 4 anketas un Augšdaugavas novada – 2 anketas.

Attiecībā uz nevalstiskās organizācijas darbības nozari vai jomu visvairāk respondentu – 57% snieguši atbildes, pārstāvot kultūrizglītības organizācijas. 13% aptaujāto pārstāv jauniešu organizācijas, 8% – uzņēmēju organizācijas, 7% – veselības un sociālās jomas organizācijas, par 2% – profesionālās organizācijas un sporta organizācijas. 11% respondentu norādījuši citu organizācijas nozari vai darbības mērķi, tajā skaitā sabiedrības līdzdalības veicināšana, kultūra un pilsoniskā aktivitāte, ilgtspējīgas sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšana novadā, pārrobežu sadarbība un pierobežas attīstība, pašizglītošanās un mūžizglītība, sieviešu un ģimeņu atbalsts, kopienas darbība.

4.1. attēls // Aptaujā pārstāvēto nevalstisko organizāciju darbības joma

Atbildot uz jautājumu par to, kādas sabiedrības grupas ir pārstāvētas nevalstiskajā organizācijā, kā biežāko atbildi respondenti norādījuši kultūras (66,7%) un izglītības darbiniekus (51,7%). Pie šī jautājuma bija iespēja atzīmēt vairākas atbildes. Jāsecina, ka visaktīvāk nevalstisko organizāciju darbībā iesaistās tieši kultūras un izglītības darbinieki, kā arī uzņēmēji (45%) un jaunieši vecumā līdz 25 gadiem (40%). Vienlaikus jāņem vērā, kā šīs atbildes saistītas ar to, kādu nevalstiskās organizācijas darbības jomu respondenti norādījuši iepriekšējā jautājuma atbildēs.

4.2. attēls // Pārstāvētās sabiedriskās grupas nevalstiskajās organizācijās, %

Aptaujātajās nevalstiskajās organizācijās iesaistīto personu skaits (tostarp biedri un aktivitātes iesaistītie) sadalās samērā līdzīgi. Lielākā daļa respondentu norāda, ka organizācijā darbojas vai aktivitātēs iesaistītas 6-15 personas (to norāda 31,7% aptaujāto) un arī vairāk nekā 25 personas (to arī norāda 31,7% aptaujāto). Līdz 5 iesaistītajām personām ir 21,7% aptaujāto nevalstisko organizāciju, bet 16-25 iesaistītās personas ir 15% organizāciju.

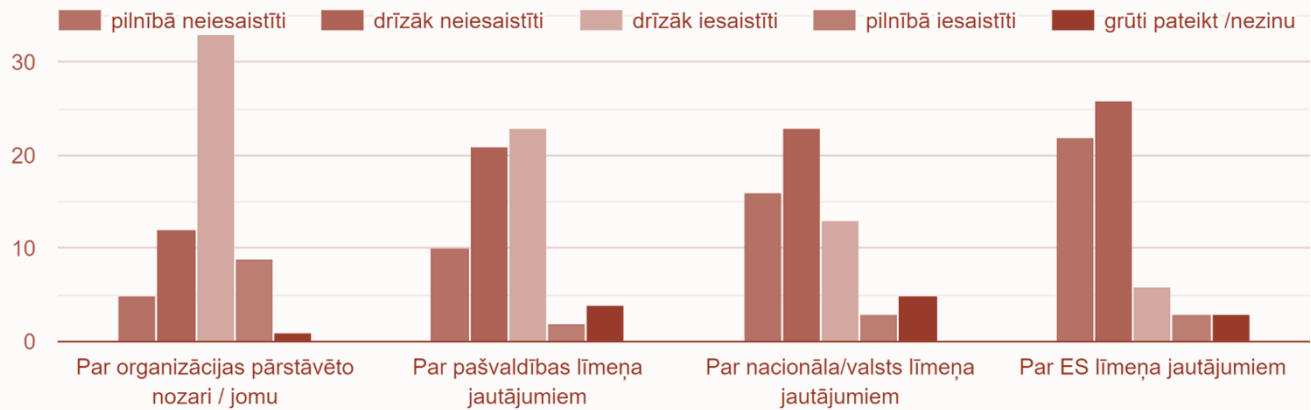
4.3. Iesaiste sabiedrības līdzdalības aktivitātēs

Atbildot uz jautājumu par to, cik lielā mērā nevalstiskā organizācija jūtas iesaistīta lēmumu pieņemšanā, drīzāk iesaistītas jūtas organizācijas attiecībā uz pārstāvēto nozari vai jomu – šādu atbildi norādījuši 66 respondenti), bet pilnībā iesaistītas jūtas 19 organizācijas.

Attiecībā uz iesaisti pašvaldības līmeņa jautājumos organizāciju iesaisti var vērtēt kā vidēju, jo vairums respondentu atbildējuši, ka jūtas drīzāk iesaistīti (46 atbildes), bet liela daļa atzīmējusi atbildi "drīzāk neiesaistīti" (42 atbildes) un "pilnībā neiesaistīti" (20 atbildes). Šajā aspektā ir arī vizuālais rādītājs attiecībā uz organizācijām, kuras jūtas pilnībā iesaistītas pašvaldības līmeņa jautājumos (4 atbildes).

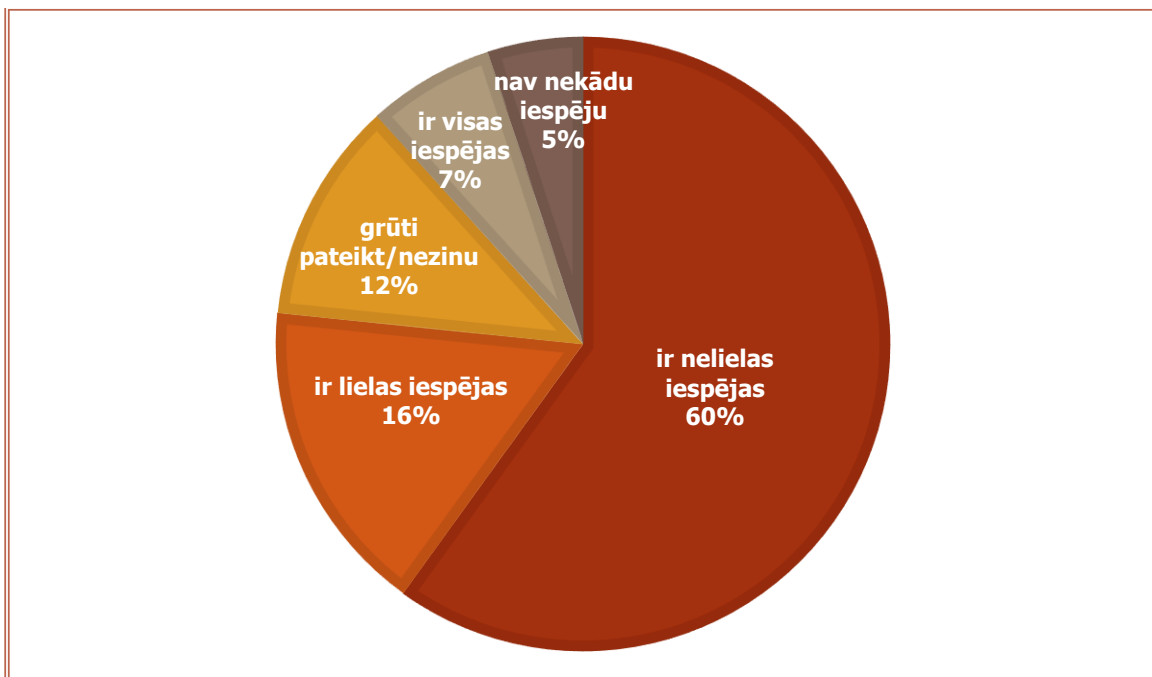
Savukārt uz iesaisti nacionāla/valsts līmeņa jautājumos organizāciju iesaisti jāvērtē kā vidēji sliktu, jo šeit daudz lielāks respondentu skaits norādījis, ka jūtas pilnībā neiesaistīti (32 atbildes) un drīzāk neiesaistīti (46 atbildes).

Būtiska atšķirība ir kritērijā par iesaisti ES līmeņa jautājumos, kur nevalstiskās organizācijas jūtas pilnībā neiesaistītas (44 atbildes) un drīzāk neiesaistītas (52 atbildes).

4.3. attēls // Nevalstisko organizāciju iesaiste sabiedrības līdzdalības aktivitātēs

Lai arī iepriekšējā jautājumā atbildēs lielākoties tika norādīts, ka organizācijas jūtas drīzāk neiesaistītas gan pašvaldību, gan nacionāla/valsts, gan ES līmeņa jautājumos, vairums no aptaujātajiem – 60% uzskata, ka viņu pārstāvētajām nevalstiskajām organizācijām tomēr ir nelielas iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanu. 16% no aptaujātajiem ir pārliecināti par lielām iespējām ietekmēt lēmumus, bet 5% aptaujāto uzskata, ka nav nekādu iespēju ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesus.

4.4. attēls // Nevalstisko organizāciju iespējas ietekmēt lēmumus

Organizācijas, kuras norādījušas, ka jūtas iesaistītas lēmumu pieņemšanā, ir piedalījušās vai iesniegušas priekšlikumus gan nacionāla līmeņa, gan pašvaldību līmeņa lēmumu pieņemšanai. Šādu atbildi sniegušas 86 nevalstiskās organizācijas (71,7% no aptaujātajām). 34 nevalstiskās organizācijas ir arī raksturojušas jautājumus, par kādiem priekšlikumi tika sniegti, un rezultātus.

Attiecībā uz nacionāla līmeņa priekšlikumiem vairākas organizācijas norāda, ka ir iesniegušas priekšlikumus Saeimā un Kultūras ministrijā attiecībā uz NVO atbalsta programmu saglabāšanu, kā arī aicinājušas veidot līdzfinansējuma programmu NVO projektu īstenošanai, lai NVO nebūtu jāiegulda savi līdzekļi, ja izdevies piesaistīt, piemēram, ES fondu finansējumu, norādot, ka šāda programma darbojas sabiedrības integrācijas jomā.

Kultūrizglītības jomas nevalstiskā organizācija no Balvu novada aptaujā norāda, ka ir aicinājuši rast iespēju izsniegt aizdevumus NVO projektu īstenošanai un bijuši arī pirmā NVO Latvijā, kas saņēmusi šādu aizdevumu no Attīstības finanšu institūcijas ALTUM. Turklāt šajā atbildē minēts, ka organizācijām ir iespēja ietekmēt lēmumu pieņemšanu, taču, lai to panāktu, ir jāstrādā ilgstoši un pastāvīgi jālobē savs viedoklis.

Uzņēmējdarbības jomas organizācijas norādījušas, ka ir sniegti priekšlikumi attiecībā uz uzņēmējdarbību regulējošo likumdošanu, tostarp attiecībā uz jautājumiem, kas skar nodokļu politiku un nodarbinātību, taču pie šīm atbildēm norādīts, ka priekšlikumi visbiežāk nav ņemti vērā.

Savukārt izglītības un sociālās jomas organizācijas ir sniegušas priekšlikumus par sociālo uzņēmējdarbību un Covid-19 pandēmijas ierobežošanas pasākumiem.

Kultūrizglītības organizācijas norādījušas, ka priekšlikumi nacionāla/valsts līmeņa institūcijām ir sniegti par kultūrizglītības pamatnostādņem, par tradīciju un prasmju saglabāšanu, par kultūras kanona pielietojumu ikdienā, par amatnieku atbalstu prasmju saglabāšanā tradicionālajā jomā, kā arī attiecībā uz Vēsturisko zemju likumu un kultūras un mediju politikas jomu.

Latgaliešu kultūras biedrība aptaujā norāda, ka pie katra no iesniegtajiem priekšlikumiem ir rūpīgi jāstrādā un rezultāts katreiz ir "jāizcīna". Šī organizācija regulāri iesniedz priekšlikumus nacionāla/valsts līmeņa institūcijām, kā pēdējie tiek minēti šādi: 1) Latgales kongresa rezolūcija, kurā ir rīcības plāns nākamajiem 5 gadiem (apspriesta Saeimā, notiek konsultācijas par noteiktu darbību īstenošanu); 2) priekšlikumi "Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumam" (iekļauts raidlaiks latgaliešu valodā, bet nav iekļauts apjomu 10%); 3) Latvijas vēsturisko zemju likuma izstrādes gaitā priekšlikumu iesniegšana, kas paredz pašvaldībām pienākumu skolās ieviest latgaliešu valodu vai novadmācību (latgaliešu valodā), u.c.

Savukārt attiecībā uz pašvaldību līmeņa jautājumiem priekšlikumi bijuši saistīti galvenokārt ar nevalstisko organizāciju līdzdalību pasākumos, telpu nomas atbalstu nevalstisko organizāciju darbībai (rezultāts bijis apmierinošs), kā arī iespējām izmantot pašvaldību telpas nevalstisko organizāciju darbībai. Tāpat aptaujātās organizācijas sniegušas pašvaldībām priekšlikumus par līdzfinansējuma piešķiršanu projektu īstenošanai.

Kāda organizācija norādījusi, ka ir veikta vietējo iedzīvotāju anketēšana par vietējā kopienā nepieciešamo un pašvaldībai iesniegti priekšlikumi sadarbības pilnveidošanai.

Piecas no aptaujātajām organizācijām norādījušas, ka pašvaldībai sniegti priekšlikumi par darbību domes komitejās, priekšlikumi plānošanas dokumentiem, attīstībai programmai un stratēģijām, nodrošināta dalība darba grupās par teritorijas plānošanu, kā arī organizēta nevalstisko organizāciju, iedzīvotāju un pašvaldības deputātu tikšanās.

Kultūrizglītības organizācijas norādījušas, ka priekšlikumi pašvaldībām sniegti attiecībā uz tradicionālo pasākumu organizēšanu un tradīciju saglabāšanu, valodas un kultūras atbalsta programmu attīstības jautājumos.

Latgaliešu kultūras biedrība aptaujā norādījusi, ka priekšlikumus pašvaldību līmeņa jautājumos izstrādājusi sadarbībā ar citām Latgales pilsoniskajām organizācijām, kā piemērs tiek minēts priekšlikums Rīgas Domei par Franča Trasuna ielas apstiprināšanu Rīgā un Latgales parka izveidi. Savukārt 2012. gada Latgales kongresa lēmums par novadmācības nepieciešamību Latgales skolās ticis izsūtīts visām pašvaldībām, bet atbalstīja un ieviesa šo priekšlikumu (novadmācību Rēzeknes pilsētas skolās) tikai Rēzeknes pilsētas pašvaldība kopš 2013. gada.

4.4. Iesaiste sabiedrības līdzdalības aktivitātēs pašvaldību līmenī

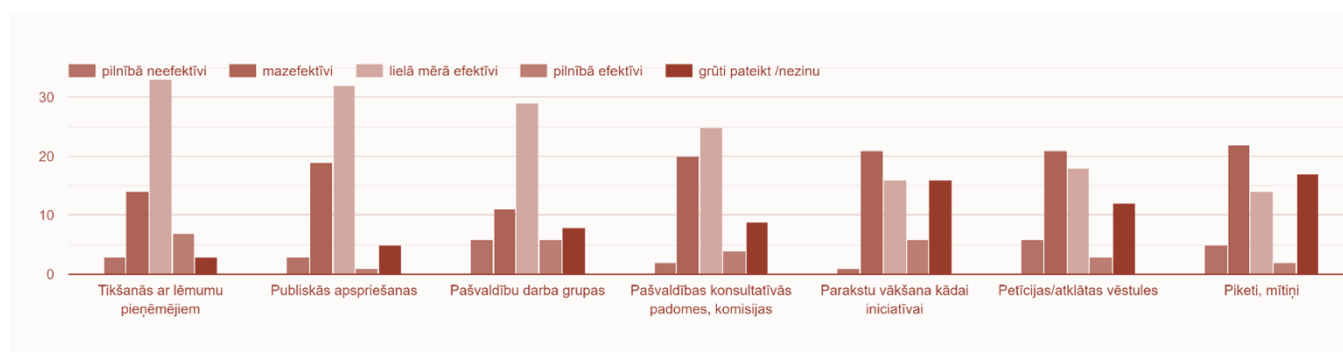
Nevalstisko organizāciju iesaiste sabiedrības līdzdalības aktivitātēs pašvaldību līmenī tika vērtēta pēc vairākām līdzdalības formām, tajā skaitā tikšanās ar lēmumu pieņēmējiem, publiskās apspriešanas, pašvaldību darba grupas, pašvaldības konsultatīvās padomes un komisijas, parakstu vākšanas kādai iniciatīvai, petīcijas/atklātās vēstules, piketi un mītiņi.

4.5. attēls // Nevalstisko organizāciju iesaiste sabiedrības līdzdalības aktivitātēs pašvaldību līmenī

Kā liecina aptaujas rezultāti vispopulārākās iesaistes formas, kuras nevalstiskās organizācijas ir daudzkārt izmantojušas, ir tikšanās ar lēmumu pieņēmējiem (šādu atbildi atzīmējuši 26 respondenti), publiskās apspriešanas (22 respondenti), pašvaldību darba grupas (22 respondenti) un pašvaldību konsultatīvās padomes un komisijas (16 respondenti). Dažreiz šīs sabiedrības līdzdalības formas izmantojuši 60 respondenti attiecībā uz tikšanos ar lēmumu pieņēmējiem, 46 respondenti, piedaloties publiskajās apspriešanās, 42 respondenti, piedaloties pašvaldību darba grupās un 34 respondenti, iesaistoties pašvaldības konsultatīvajās padomēs un komisijās.

Ļoti ievērojams aptaujāto nevalstisko organizāciju skaits norādījis, ka ne reizes nav piedalījis piketos un mītiņos (76 atbildes), nav iesniedzis petīcijas vai atklātās vēstules (64 atbildes), nav piedalījis parakstu vākšanā kādai iniciatīvai (64 atbildes), nav bijis iesaistīts pašvaldības konsultatīvās padomes vai komisijas darbā (52 atbildes).

4.6. attēls // Līdzdalības aktivitāšu efektivitāte pašvaldības lēmumu pieņemšanā

Atbildot uz jautājumu "Kā jūs novērtētu šo līdzdalības aktivitāšu efektivitāti? Cik efektīvas tās ir, lai ietekmētu pieņemtos lēmumus pašvaldību līmenī?", respondenti kā lielā mērā efektīvākos veidus norādījuši tikšanās ar lēmumu pieņēmējiem (66 atbildes), publiskās apspriešanas (64 atbildes), iesaisti pašvaldību darba grupās (58 atbildes) un iesaisti pašvaldības konsultatīvajās padomēs un komisijās (50 atbildes).

Aptauja parāda, ka vairums aptaujāto nevalstisko organizāciju attiecībā uz visiem šeit minētajiem sabiedrības līdzdalības veidiem uzskata, ka tie ir lielā mērā efektīvi vai mazefektīvi, un tikai 14 organizācijas no visām aptaujātajām dažus līdzdalības veidus, piemēram, parakstu vākšana kādai iniciatīvai, iesaiste pašvaldību darba grupās, tikšanās ar lēmumu pieņēmējiem, atzīst par pilnībā efektīviem pašvaldības līmeņa lēmumu pieņemšanā.

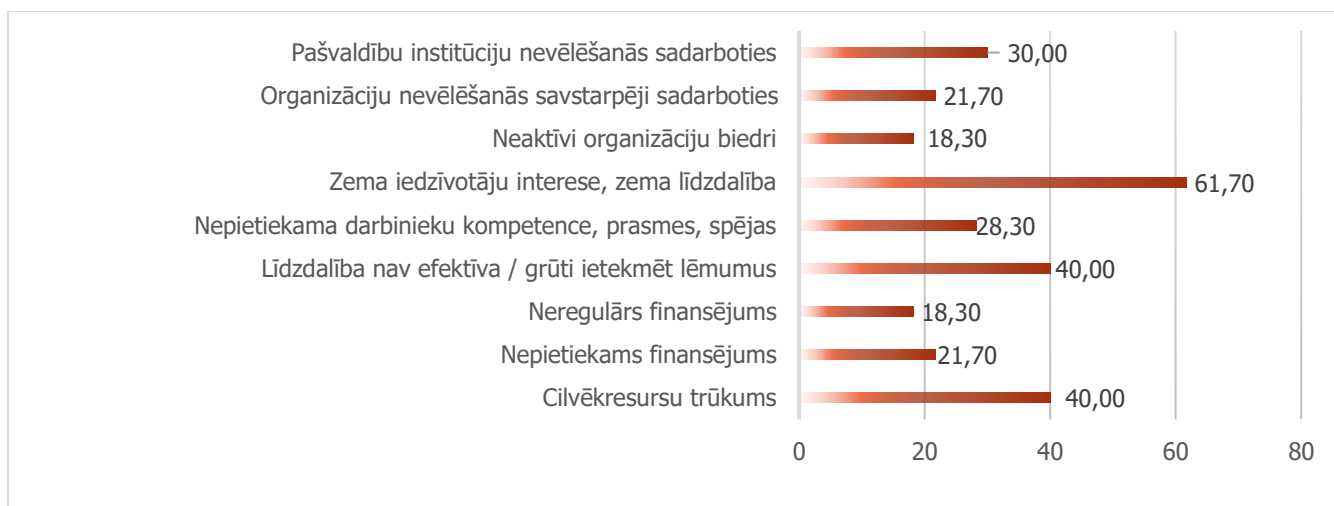
Nevalstiskas organizācijas, kuras norādījušas, ka sabiedrības līdzdalības aktivitātes ir mazefektīvas vai neefektīvas pašvaldību līmeņa lēmumu ietekmēšanā, kā galvenos iemeslus minējušas šādus: (1) publiskās apspriešanas, parakstu vākšanas prasa lielus resursus, petīcijas vai vēstules nepieciešams profesionāli sagatavot; (2) nav pārliecības, ka pašvaldība varētu ņemt vērā kādu no nevalstisko organizāciju ierosinājumiem – viedoklis tiks uzklauts, pēc tam tiks apkopots "speciālistu" viedoklis un pieņemts politisks lēmums; (3) parakstu vākšanas iniciatīvas, petīcijas vai mītiņi drīzāk ir "protesta" formas, tāpēc tās no pašvaldību puses, iespējams, tiek uztvertas nekonstruktīvi; (4) atklātas vēstules reti tiek uztvertas nopietni, ja tām nav spēcīga argumentācija, vai arī to nav parakstījušas "vērā ņemamas organizācijas"; (5) parakstu vākšanā kādai iniciatīvai ir nepieciešams tāds parakstu skaits, kas ir līdzvērtīgs visa novada iedzīvotāju skaitam (ko nodrošināt ir sarežģīti), petīciju vēstules parasti "pieņem zināšanai", piketi un mītiņi ir mazefektīvi, jo parasti trūkst cilvēku, kas iesaistās šādā aktivitātē, un mazskaitlīgs pikets ir "nožēlojams".

Kā arguments tiek minēts arī nevalstiskās organizācijas lielums, jo bieži vien organizācijā ir maz biedru, kuriem tas nav pamatdarbs, un arī pati sabiedrība nav pietiekami uzstājīga, lai viņu viedokli sadzirdētu.

Vairāki aptaujātie norādījuši, ka arī pašvaldības līmeņa lēmumi bieži vien ir atkarīgi no kopējās valsts politikas, turklāt novērots, ka komunikācija ar iedzīvotājiem, tajā skaitā nevalstiskajām organizācijām, tiek veidota pirms vēlēšanām, bet pārējā laikā iedzīvotāju vēlmes un vajadzības netiek ņemtas vērā.

Vēl viena nozīmīga atbilžu tematiskā grupa ir saistīta ar iesaistīto personu ieinteresētību un izpratni par nevalstisko organizāciju darbību. Aptaujātie norādījuši, ka bieži vien (1) politiķi nav ieinteresēti, neredz motivāciju un vajadzību; (2) pašvaldības neuzskata nevalstiskās organizācijas par sociālajiem partneriem; (3) nav izpratnes par lēmumu pieņemšanas procesu.

Kā trīs būtiskākos šķēršļus, kas kavē nevalstisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanā pašvaldību līmenī, aptaujātie norādījuši zemo iedzīvotāju interesi (61,7%), līdzdalība nav efektīva, grūti ietekmēt lēmumus (40%) un cilvēkresursu trūkums (40%).

4.7. attēls // Būtiskākie šķēršļi nevalstisko organizāciju līdzdalībai lēmumu pieņemšanā pašvaldību līmenī, % (atzīmēti 3 būtiskākie katrā anketā)

Aptaujas dalībnieki atbildēs uz jautājumu **“Kas, jūsuprāt, būtu jādara pašvaldībām, lai uzlabotu nevalstisko organizāciju iesaisti lēmumu pieņemšanā?”** snieguši šādas atbildes:

(1) atklāti jāaicina nevalstiskās organizācijas uz sadarbību (piemēram, ar masu mediju starpniecību). Pozitīvās sadarbības rezultāti būtu vērtīgāki, nekā vienkārša finansējuma sadale. Sadarbību vajadzētu analizēt un popularizēt gan uzsākot, gan pabeidzot kādu sadarbības iniciatīvu;

(2) jāisteno kopīga sadarbība, kopprojekts kādu funkciju (piemēram, sociālajā jomā) deleģēšanai; kopīga ideju realizācija vairo savstarpējo uzticēšanos un kompetenci; jārada sadarbības priekšnosacījumi, jādeleģē uzdevumi un jāparedz tam finansējums (arī cilvēku darba apmaksai); jāpalielina atsevišķu funkciju realizācijas deleģēšana nevalstiskajām organizācijām; biežāk jāaicina uz sadarbību, līdzdalību, jāiesaista pašvaldībā rīkotajos pasākumos vismaz kā brīvprātīgo dalībnieku;

(3) pietrūkst atbilstošas likumdošanas šajā jomā; ar likuma normām jānosaka domes lēmumu saskaņošanu ar attiecīgās nozares nevalstiskajām organizācijām; pašvaldības nolikumā jāparedz nevalstisko organizāciju līdzdalība pašvaldības darbā;

(4) darba grupās un padomēs būtu vairāk jāiesaista nevalstisko organizāciju pārstāvjus; jāatbalsta Pašvaldību likuma norma par Iedzīvotāju padomju izveidi, jākonsultējas ar to un jāizmanto viņu zināšanas un prasmes lēmumu virzīšanā; jāiesaista Konsultatīvajās padomēs pirms lēmumu pieņemšanas,

jānodrošina, lai informācija par lēmuma saturu būtu publiski pieejama vismaz divas nedēļas pirms lēmuma pieņemšanas kopā ar lēmuma pamatojumu;

(5) pašvaldībām ir jābūt atvērtām, vienlaikus saprotot, ka nevalstiskajās organizācijas darbojas citādi nekā publiskā pārvalde un tāpēc ne vienmēr varēs piedāvāt tieši tādu risinājumu vai ieteikumus, kādus no tām sagaida pašvaldības;

(6) jāuzrunā, jāieinteresē, jāriko tikšanās ar nevalstiskajām organizācijām; biežāk jātiekas ar sabiedrības pārstāvjiem, jāinformē viņus un jālūdz sniegt viedokļus, jākonsultējas; jāaicina nevalstiskās organizācijas uz diskusiju, jāparāda, ka ierosinājumi patiešām tiek ņemti vērā, nevis atlikti no sarunas uz sarunu; jābūt regulārām satikšanās reizēm, produktīvām un ar konkrēti izstrādātiem priekšlikumiem, pašvaldībai jāveido sava darba caurspīdīgumu un jāspēj skaidri atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem;

(7) pašvaldībām nepieciešama apkopota informācija par esošajām nevalstiskajām organizācijām attiecīgajā teritorijā. Līdz šim, piemēram, Rēzeknē šāda apkopota informācija par kultūrizglītības biedrībām nav pieejama, un tas ierobežo iespēju šādām biedrībām sadarboties arī savā starpā; jāveido pārskati par aktīvajām organizācijām un tās jāiesaista noteiktu jautājumu risināšanā; pašvaldībā būtu jābūt darbiniekam, kuram uzticēts pienākums gan informēt, gan apzināt un apkopot nevalstisko organizāciju viedokļus, organizēt regulāras aptaujas un tikšanās, par rezultātiem informēt sabiedrību;

(8) jāveido sistēma, kur var izteikt savu viedokli, priekšlikumus, veikt savstarpējo informācijas apmaiņu; jāriko pastāvīgas darba grupas par noteiktām jomām, iesaistot arī pārstāvjus ar pretējiem viedokļiem; jāizveido noturīga prakse nevalstisko organizāciju iesaistei lēmumu pieņemšanā, lai tā nebūtu tikai gadījuma rakstura iesaiste; jāinformē sabiedrība par nevalstisko organizāciju sniegtajiem priekšlikumiem, kuri veicināja konkrētu lēmumu pieņemšanu;

(9) nepieciešama informācijas izplatīšana pirms lēmumu pieņemšanas, nevis dalīšanās un informēšana jau par pieņemtajiem lēmumiem, aktīvi jāmeklē alternatīvas un jāiesaista tajās sabiedrība, īpaši ja ir sarežģīti risinājumi;

(10) jāorganizē atsevišķi projektu konkursi nevalstiskajām organizācijām; nepieciešami ilgtermiņa finanšu plāni organizāciju atbalstam, lai būtu sistemātisks darbs.

Savukārt atbildēs uz jautājumu **“Kas, jūsuprāt, būtu jādara nevalstiskajām organizācijām,** lai uzlabotu nevalstisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā?” aptaujas dalībnieki snieguši šādas atbildes:

(1) organizācijām ir jākļūst aktīvākām, jāpiesaista aktīvi biedri, jāparedz veidi, kā var sadarboties ar pašvaldībām, lai sadarbības mērķis būtu nozīmīgs abām pusēm; jānāk ar konkrētiem priekšlikumiem, jābūt pašiem gataviem darboties un izrādīt iniciatīvu, nevis visu prasīt tikai no pašvaldības; būt drosmīgākiem; pašu aktīva līdzdarbošanās ir vissvarīgākais, jāieinteresējas par iesaistes iespējām;

(2) jābūt pieejamiem sadarbībai un kontaktiem; jāveicina sadarbība un kooperācija starp nevalstiskajām organizācijām; jāapvienojas viedokļa pārstāvībai; jāiesaistās lokālās nevalstisko organizāciju apvienībās, kurām ir lielāka ietekme; jānodrošina pozitīvo piemēru un veiksmes stāstu popularizēšana, tādējādi iedrošinot citas nevalstiskās organizācijas;

(3) jāorganizē apmācības; jāizglīto nevalstisko organizāciju biedri un iedzīvotāji; nepieciešams motivēt biedrus būt aktīvākiem, zinošākiem vairākās jomās; jāparāda sava kompetence; jāizglīto un jāmeklē sadarbības partnerus, kopējus mērķus un veidus tos sasniegt, jākomunicē; jāapgūst jaunas darba formas, piemēram, dažādu sociālo grupu pārstāvju iekļaušana darba grupās;

(4) jāmeklē līderi, kas var pārstāvēt sabiedrības intereses; regulāri jāinteresējas par norisēm pašvaldībā; jāvirza sava iniciatīva; pašām nevalstiskajām organizācijām ir jāuzrunā pašvaldība par vēlmi iesaistīties konkrētu situāciju, problēmu risināšanā, lai pašvaldība varētu aicināt pārstāvjus uz sēdēm un sapulcēm; jāanalizē pašvaldību darbu, pieņemtos lēmumus un jāinformē par savām interesēm šajā procesā, jāsniedz argumentēts viedoklis un priekšlikumi; jādelegē nozares speciālistus pašvaldību lēmumu izsekošanai un analīzei;

(5) jāiesaista lielāks biedru skaits, jānodrošina uzstājīga un neatlaidīga sekošana lēmuma virzībai, piemēram, ja ir izveidota Iedzīvotāju padome, tad tās pārstāvim būtu jābūt ar balsstiesībām lēmumu pieņemšanā pašvaldībā;

(6) jāpiedalās pašvaldību darba grupās un dokumentu izstrādē; regulāri jātiekas ar lēmumu pieņēmējiem un jāiet klātienē tikties ar dažāda līmeņa pašvaldību pārstāvjiem; jānodrošina sistemātiskas tikšanās, ne tikai uz kādu dokumentu izstrādi, bet kopumā pašvaldības aktivitāšu plānošanā.

Dominējošās atbildes šajā jautājumā bija par pašu nevalstisko organizāciju aktīvāku un neatlaidīgāku darbu, pašu iniciatīvām un pārliecību, ka nevalstiskās organizācijas var un spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesus. Vienlaikus aptaujas dalībnieki atzīst, ka nevalstiskās organizācijas ir tika viena sabiedrības daļa, tādēļ ir svarīgi ikdienā visām iesaistītajām pusēm uzturēt efektīvu komunikācijas līmeni gan nevalstiskās organizācijas biedru starpā, gan starp organizācijām, gan ar pašvaldībām un citām lēmumu pieņemšanas institūcijām. Tāpat daži respondenti norādījuši, ka biedrībām jāorientējas ne tikai uz projektu finansējuma saņemšanu, bet arī uz aktīvu pilsoņa pozīciju, turklāt jāstrādā pie organizācijas kapacitātes, lai būtu resursi ne tikai īstenot savus projektus, bet piedalīties un iesaistīties plašāka mēroga norisēs, lēmumu pieņemšanas procesos. Nevalstiskajām organizācijām arī pašām jārupējas par savu publisko tēlu, jāskaidro savas organizācijas darbības mērķi, pašām jāriko pasākumi vai arī aktīvāk jāiesaistās pašvaldības rīkotajās iniciatīvās, kā arī vairāk jāiesaista jauniešus, kas ir aktīvā sabiedrības daļa.

Priekšlikumi sabiedrības līdzdalības uzlabošanai un pilsoniskās aktivitātes veicināšanai kopumā ir līdzīgi šajā aptaujā iepriekšējos jautājumos paustajiem viedokļiem par pašvaldību un nevalstisko organizāciju rīcībām.

Arī šī jautājuma atbildēs vairākkārt minēta pašu iedzīvotāju aktivitāte un pilsoniskā līdzdalība, tajā skaitā piedalīšanās vai balotēšanās vēlēšanās. Kāds aptaujas dalībnieks norādījis, ka cilvēki ir kūtri, noguruši, viņiem bieži vien nav ticības ne saviem spēkiem, ne iespējām, ne varai, bet kāds cits pievienojis komentāru: "Jāstrādā, un tad jau viss būs! Svarīgi nebaidīties izteikt savu viedokli, prasību, vajadzību, būt aktīviem pašiem, rādīt piemēru citiem."

Vairāki kritiski viedokļi aptaujā izteikti attiecībā uz līdzšinējo sadarbību ar pašvaldībām. Kāds aptaujas dalībnieks paudis, ka: "Pašvaldību darbinieki dzīvo savā interešu laukā un novada iedzīvotāji dzīvo savā dzīves telpā, to intereses krustojas tikai reizi četros gados pašvaldību vēlēšanās." Vēl vairāki aptaujas

dalībnieki uzsvēruši, ka pašvaldībām būtu jāuzņemas lielāka organizējošā loma sabiedrības grupu iesaistei lēmumu pieņemšanā, bet šobrīd vērojams, ka pašvaldības visbiežāk izvairās veidot aktīvu dialogu ar nevalstiskajām organizācijām. Kā risinājums izpratnes un līdzdalības paaugstināšanai būtu apmācības, sadarbības pasākumi vai darbnīcas nevalstisko organizāciju un pašvaldību pārstāvjiem par to, kā kopā veidot efektīvus risinājumus.

Īpaši atbildēs uz šo anketas jautājumu akcentēta informācijas apmaiņa un komunikācija starp nevalstiskajām organizācijām, iedzīvotājiem un pašvaldību. Kā praktisks priekšlikums izteikts šāds: jāizveido informatīvs materiāls, kur skaidri parādītas līdzdalības aktivitātes un rezultāti, kas parādītu, ka viedokļi tiek uzklauti. Būtu vērtīgi, ja sabiedrībai būtu pieejams kāds materiāls vai rīks, kur vispār redzamas kopējās iesaistīšanās iespējas.

Aptaujas dalībnieki atzīst, ka sabiedrības līdzdalība parasti paaugstinās, kad sniegtie viedokļi un priekšlikumi tiek ņemti vērā, tāpēc īpaši svarīgi visām iesaistītajām pusēm nodrošināt kvalitatīvu un efektīvu informācijas apmaiņu. Pozitīvās jeb rezultatīvās pieredzes popularizēšana sniegtu iedvesmu un motivāciju aktīvāk rīkoties – ja iniciatīva bijusi ar rezultātu, tas sekmēs iespēju arī turpmākajām iniciatīvām.

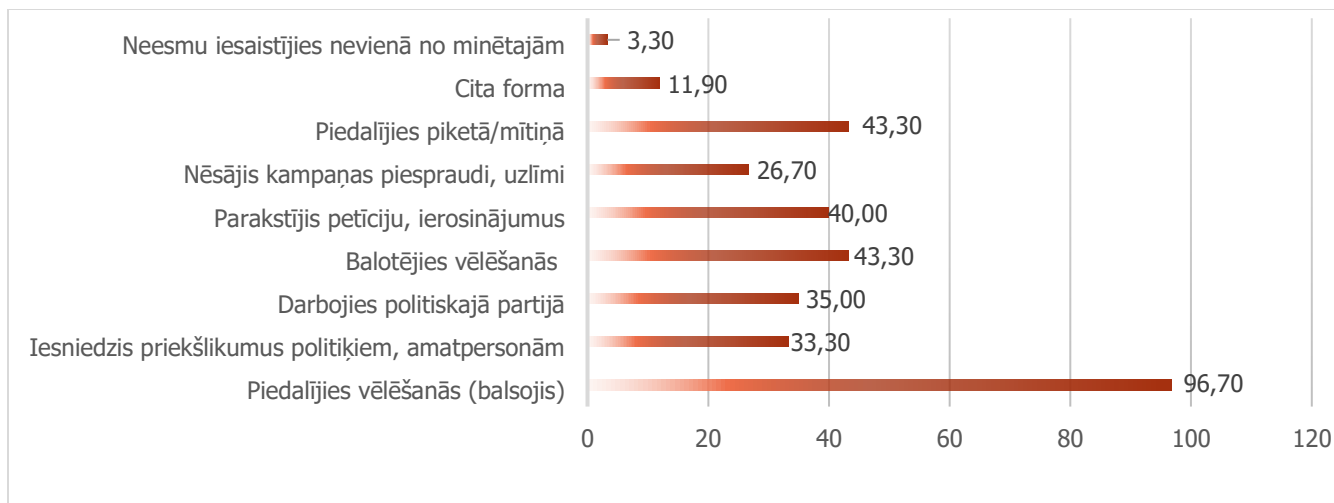
Aptaujātie nevalstisko organizāciju pārstāvji norādījuši, ka ikvienam ir jābūt aktīvam sabiedrības pārstāvim un biedrībām ir svarīgi izglītoti biedri, kuriem piemīt kritiskā domāšana un ir laba medijpratība. Pilsoniskās līdzdalības iniciatīvas būtu jāsāk mācīt jau bērniem un jauniešiem. Tie, kuri ir aktīvi, tāpat jau iesaistījušies un dara, bet tie, kurus nekas neinteresē, neinteresēs arī turpmāk. Tāpēc ir jārada izpratne, ka, lai kaut ko mainītu, uzlabotu, ir jādara pašiem, un to visdrīzāk jāsāk mācīt jau skolas laikā. Tā varētu būt apmācību programma, par iesaistīšanos brīvprātīgajā darbā un nevalstiskajās organizācijās, par citiem līdzdalības veidiem, lai bērniem un jauniešiem izpratne par to veidotos pēc iespējas drīzāk.

Sabiedrības līdzdalības aktivitāti, pēc aptaujas dalībnieku domām, varētu veicināt pasākumu rīkošana – tematiskie vakari, koncerti ar diskusijām pēc tiem u.tml. Tas dotu iespēju cilvēkiem satikties un runāt ar tiem, ar kuriem "dabiski" tas nebūtu iespējams. Tā varētu veidoties interešu grupas, kurās diskutēt par dažādu jomu problēmām, un agri vai vēlu šīs grupas varētu iesaistīties arī pašvaldību lēmumu pieņemšanā. Kamēr šādas grupas vai kopas nav izveidojušās, individuāli reti kurš jutīsies tik spējīgs, lai rosinātu kādus procesus "pret straumi".

Vienlaikus aptaujātie arī norādījuši, ka sabiedrības līdzdalības aktivitātēs daudz kas ir atkarīgs no vietējās kopienas "dvēseles" jeb cilvēka/cilvēkiem, kas ir kā piemērs, kas spēj iekustināt, aizraut, iedrošināt un bez aizspriedumiem pieņemt tos, kas vēlas iesaistīties. Mazaktīvo iedzīvotāju iesaistei būtu nepieciešams rīkot vairāk aktivitātes tieši apkaimēs un kopienās, kā arī novērtēt individuālus, sabiedriski aktīvus cilvēkus, kuri nav iesaistījušies biedrībās, bet pauž aktīvu sabiedrisko pozīciju.

4.5. Respondentu individuālais raksturojums

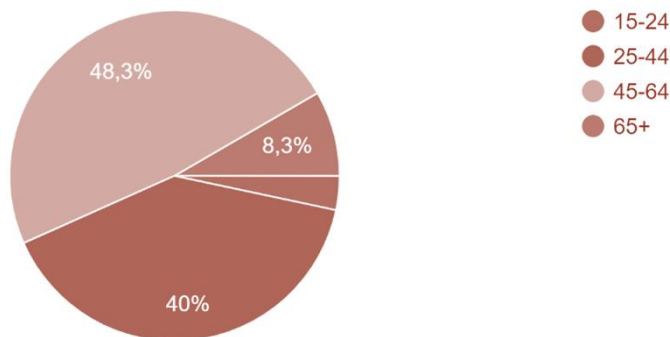
Aptaujāto nevalstisko organizāciju pārstāvji, raksturojot savu individuālo pilsoniskās līdzdalības pieredzi, kā populārāko iesaistes formu norādījuši piedalīšanos vēlēšanās (balsošanu), to atzīmējuši 96,7% respondentu. Savukārt 43,3% norādījuši, ka ir balotējušies vēlēšanās (ir vai ir bijuši deputāti / deputātu kandidāti).

4.8. attēls // Kādās pilsoniskās līdzdalības formās esat iesaistījies (-usies) /piedalījies (-usies) (ārpus nevalstiskās organizācijas)?, % (atzīmētas vairākas atbildes katrā anketā)

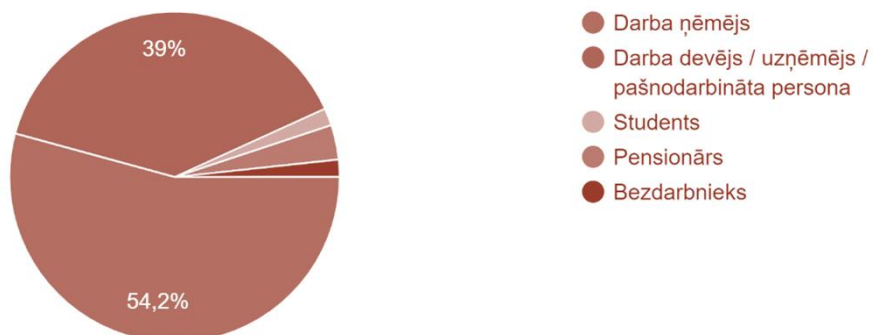
Kā populāras sabiedrības līdzdalības formas vērtējamas arī dalība piketā vai mītiņā (43,3% aptaujāto), darbība politiskajā partijā (35% aptaujāto), priekšlikumu iesniegšana politiķiem vai amatpersonām (33,3% aptaujāto). Nēsājuši kampaņas piespraudi vai uzlīmi ir 26,7% respondentu, bet 11,9% aptaujāto norādījuši arī citas sabiedriskās līdzdalības formas, tostarp darbību pašvaldības komisijā, izglītojošo darbu, tradīciju iedibināšanu, brīvprātīgo darbu un apmācības jauniešiem, aicinājumus uz rīcību dažādu petīciju parakstīšanai, ziedojumu vākšanai un akciju apmeklēšanai, piedalīšanos talkās, ziedojumus un labdarības aktivitātes.

Kā liecina aptaujas datu apkopojums, tad nevalstisko organizāciju aktīvākie biedri (šajā gadījumā šo organizāciju līderi, kuri aizpildījuši aptaujas anketas) ir latviešu tautības (89,8% respondentu) sievietes (76,7% respondentu), vecumā no 45 līdz 64 gadiem (48,3% respondentu), ar augstāko izglītību (86,7% respondentu), darba ņēmējas (54,2% respondentu) ar vidēju ienākuma līmeni (55% respondentu).

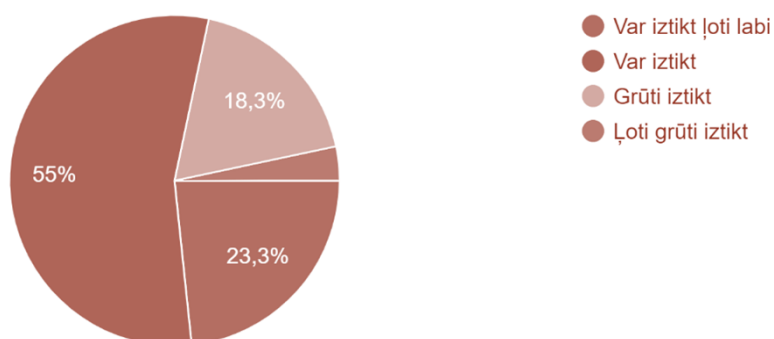
4.9. attēls // Respondentu pārstāvētās vecuma grupas, %

No visiem aptaujas respondentiem lielākais īpatsvars ir vecuma grupā no 45 līdz 64 gadiem – 48,3% aptaujāto, bet 40% aptaujāto ir vecuma grupā no 25 līdz 44 gadiem. Vecuma grupā 65+ ir 8,3% aptaujāto, bet jauniešu vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem atbildes snieguši 3,3% respondentu.

4.10. attēls // Respondentu nodarbošanās, %

Attiecībā uz nodarbošanos lielākā daļa aptaujāto norādījuši, ka ir darba ņēmēji – 54,2%, bet 39% ir darba devēji, uzņēmēji vai pašnodarbinātas personas.

4.11. attēls // Respondentu ienākumu līmenis, %

Attiecībā uz ienākumu līmeni aptaujātie norādījuši, ka "var iztikt" 55% respondentu, "var iztikt ļoti labi" 23,3%, bet "grūti iztikt" ir 18,3% un "ļoti grūti iztikt" – 3,3% aptaujāto.

4.6. Secinājumi

- (1) Nevalstisko organizāciju un to dalībnieku aptauja norisinājās Google veidlapu platformā no 2022. gada 11. aprīļa līdz 25. maijam. Uzaicinājums piedalīties aptaujā e-pasta vēstulēs tika izsūtīts 441 biedrībai. Papildu tam informācija par iespēju piedalīties nevalstisko organizāciju aptaujā tika publicēta projekta īstenotāja – biedrības ESTO mājaslapā, kā arī Sabiedrības un kultūras notikumu tīmekļa vietnē @ESTObiedriba sociālajā tīklā Facebook. Aptaujas anketas aizpildīja tikai 120 respondenti, kas liecina par Latgales reģiona nevalstisko organizāciju pasivitāti.
- (2) Lielākais atbilžu īpatsvars ir saņemts no Rēzeknes valstspilsētas un Rēzeknes novada nevalstiskajām organizācijām (attiecīgi pa 34 anketām no katras administratīvās teritorijas). Viskūtrāk aptaujā piedalījušās NVO no Līvānu novada un no Augšdaugavas novada.
- (3) Attiecībā uz nevalstiskās organizācijas darbības nozari vai jomu visvairāk respondentu – 57% snieguši atbildes, pārstāvot kultūrizglītības organizācijas.
- (4) Visvairāk nevalstiskajās organizācijās pārstāvēti kultūras (66,7%) un izglītības darbinieki (51,7%), kā arī uzņēmēji (45%) un jaunieši vecumā līdz 25 gadiem (40%).
- (5) Attiecībā uz iesaisti lēmumu pieņemšanā drīzāk iesaistītas nevalstiskās organizācijas jūtas attiecībā uz pārstāvēto nozari vai jomu (66 respondenti), attiecībā uz iesaisti pašvaldības līmeņa jautājumos organizāciju iesaisti var vērtēt kā vidēju, jo vairums respondentu atbildējuši, ka jūtas drīzāk iesaistīti (46 atbildes).
- (6) Vairums no aptaujātajiem – 60% uzskata, ka viņu pārstāvētajām nevalstiskajām organizācijām tomēr ir nelielas iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanu.
- (7) Organizācijas, kuras norādījušas, ka jūtas iesaistītas lēmumu pieņemšanā, ir piedalījušas vai iesniegušas priekšlikumus gan nacionāla līmeņa, gan pašvaldību līmeņa lēmumu pieņemšanai. Šādu atbildi sniegušas 86 nevalstiskās organizācijas (71,7% no aptaujātajām).
- (8) Vispopulārākās līdzdalības iespējas formas pašvaldību līmenī, kuras nevalstiskās organizācijas ir daudzreiz izmantojušas, ir tikšanās ar lēmumu pieņēmējiem (šādu atbildi atzīmējuši 26 respondenti), publiskās apspriešanas (22 respondenti), pašvaldību darba grupas (22 respondenti) un pašvaldību konsultatīvās padomes un komisijas (16 respondenti).
- (9) Nevalstiskas organizācijas, kuras norādījušas, ka sabiedrības līdzdalības aktivitātes ir mazefektīvas vai neefektīvas pašvaldību līmeņa lēmumu ietekmēšanā, kā galvenos iemeslus minējušas šādus: (1) publiskās apspriešanas, parakstu vākšanas prasa lielus resursus; (2) nav pārliecības, ka pašvaldība varētu ņemt vērā kādu no nevalstisko organizāciju ierosinājumiem; (3) parakstu vākšanas iniciatīvas, petīcijas vai mītiņi drīzāk ir "protesta" formas; (4) atklātas vēstules reti tiek uztvertas nopietni, ja tām nav spēcīga argumentācija; (5) parakstu vākšanā kādai iniciatīvai ir nepieciešams tāds parakstu skaits, kas ir līdzvērtīgs visa novada iedzīvotāju skaitam (ko nodrošināt ir sarežģīti).

- (10) Lai uzlabotu nevalstisko organizāciju iesaisti lēmumu pieņemšanā, pašvaldībām, pēc aptaujas dalībnieku domām būtu (1) jāaicina nevalstiskās organizācijas uz sadarbību; (2) jāīsteno kopīga sadarbība, kopprojekts kādu funkciju (piemēram, sociālajā jomā) deleģēšanai un jāiesaista pašvaldībā rīkotajos pasākumos vismaz kā brīvprātīgo dalībspēku; (3) pašvaldības nolikumā jāparedz nevalstisko organizāciju līdzdalība pašvaldības darbā; (4) jāatbalsta Pašvaldību likuma norma par Iedzīvotāju padomju; (5) jāuzrunā, jāieinteresē, jāriko tikšanās ar nevalstiskajām organizācijām; (6) pašvaldībām nepieciešama apkopota informācija par esošajām nevalstiskajām organizācijām attiecīgajā teritorijā; (7) jāorganizē atsevišķi projektu konkursi nevalstiskajām organizācijām.
- (11) Lai uzlabotu nevalstisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, pašām organizācijām: (1) jākļūst aktīvākām, jāpiesaista aktīvi biedri, jāparedz veidi, kā var sadarboties ar pašvaldībām, lai sadarbības mērķis būtu nozīmīgs abām pusēm; (2) jābūt pieejamiem sadarbībai un kontaktiem; jāveicina sadarbība un kooperācija starp nevalstiskajām organizācijām; (3) jāorganizē apmācības; jāizglīto nevalstisko organizāciju biedri un iedzīvotāji; (4) jāmeklē līderi, kas var pārstāvēt sabiedrības intereses; (5) jāiesaista lielāks biedru skaits, jānodrošina uzstājīga un neatlaidīga sekošana lēmuma virzībai; (6) jāpiedalās pašvaldību darba grupās un dokumentu izstrādē; regulāri jātiekas ar lēmumu pieņēmējiem.

4.7. Priekšlikumi

- (1) Pašvaldībām uzņemties lielāku organizējošo lomu sabiedrības grupu iesaistei lēmumu pieņemšanā. Kā risinājums izpratnes un līdzdalības paaugstināšanai būtu apmācības, sadarbības pasākumi vai darbnīcas nevalstisko organizāciju un pašvaldību pārstāvjiem par to, kā kopā veidot efektīvus risinājumus.
- (2) Nevalstiskajām organizācijām un pašvaldībām kopīgi izveidot informatīvu materiālu par sabiedrības līdzdalības iespējām, kur skaidri parādītas līdzdalības aktivitātes un rezultāti.
- (3) Sabiedrības līdzdalība parasti paaugstinās, kad sniegtie viedokļi un priekšlikumi tiek ņemti vērā. Pozitīvās jeb rezultatīvās pieredzes popularizēšana sniegtu iedvesmu un motivāciju aktīvāk rīkoties.
- (4) Lai veicinātu sabiedrības līdzdalības iespējas, ir jārada izpratne par to jau skolas laikā. Iespējams, varētu veidot apmācību programmu par iesaistīšanos brīvprātīgajā darbā un nevalstiskajās organizācijās.
- (5) Nevalstiskajām organizācijām pašām ir jābūt aktīvākām un neatlaidīgākām, ar pašu iniciatīvām un pārliecību, ka nevalstiskās organizācijas var un spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu.

Kopsavilkums

Lai sekmētu pilsonisko aktivitāti un sabiedrības līdzdalību demokrātijas procesos, rosinot klausīties, izprast un rīkoties savas kopienas un valsts labā, biedrība "ESTO" 2021.–2022. gadā īsteno projektu "Klausies. Saproti. Rīkojies!", kuru finansē Islande, Lihtenšteina un Norvēģija caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu "Aktīvo iedzīvotāju fonds". Tā ietvaros veikts pētījums par sabiedrības līdzdalību Latgales reģionā. Tas ietver pārskatu par sabiedrības līdzdalības iespējām deviņās Latgales reģiona pašvaldībās – Daugavpils valstspilsēta, Rēzeknes valstspilsēta, Augšdaugavas novads, Balvu novads, Krāslavas novads, Līvānu novads, Ludzas novads, Preiļu novads, un Rēzeknes novads.

Pētījumā aplūkotas Latgales reģiona pašvaldību **ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas un tajās iekļautā informācija par sabiedrības līdzdalības iespējām un pašvaldību sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām**. Galvenie secinājumi:

- Informācijas pieejamība par pašvaldību attīstības plānošanas dokumentiem Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs ir ļoti atšķirīga, galvenokārt attīstības dokumenti mājaslapās pieejami galvenajā izvēlnē sadaļā "Pašvaldība", taču apakšsadaļu nosaukumi ir dažādi, tajā skaitā "Novada attīstības dokumenti", "Plānošanas dokumenti" u.tml.
- Informācija par pašvaldību sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām galvenokārt atspoguļota attīstības programmu esošās situācijas apraksta sadaļās, taču sadaļām ir atšķirīgi nosaukumi, piemēram, lietoti nosaukumi "Pilsoniskā aktivitāte un NVO", "Pilsoniskā aktivitāte un sabiedriskās organizācijas", "Sabiedriskās organizācijas" u.c.
- Esošās situācijas aprakstos norādīta informācija par pašvaldību administratīvajās teritorijās reģistrētajām nevalstiskajām organizācijām, sniegts īss to apraksts, identificētas aktīvākās organizācijas. Tikai dažas pašvaldības ir norādījušas nevalstiskajām organizācijām sniegto atbalstu vai aprakstījušas sadarbības veidus.
- Gandrīz visās attīstības programmās stratēģiskajā daļā ir norādītas vidēja termiņa prioritātes, kas attiecināmas uz nevalstiskajām organizācijām un sabiedrības līdzdalību.
- Gandrīz visās attīstības programmās iekļauts uzdevums sekmēt iedzīvotāju un sabiedrisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanā, taču konkrēti veicamie darbi nav aprakstīti.

Pētījumā apkopota informācija par 9 Latgales pašvaldību tīmekļvietnēs (mājaslapās) publicēto informāciju attiecībā uz sabiedrības līdzdalības iespējām. Galvenie secinājumi:

- Latgales reģiona pašvaldību tīmekļvietnēs (mājaslapās) sadaļa "Sabiedrības līdzdalība" ir izveidota 8 pašvaldībās, tāda nav pieejama tikai Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības mājaslapā.
- Ne visām pašvaldībām šī sadaļa pieejama mājaslapas sākuma izvēlnē. Dažās tīmekļvietnēs tā izveidota kā pakārtota izvēle kādai citai sadaļai, piemēram, "Pašvaldība", "Ziņas" u.tml. Publicētās informācijas saturs (apakšsadaļas) ir ļoti atšķirīgs. Vairumā pašvaldību šajā sadaļā publicē tikai informāciju par publiskajām apspriešanām.
- Informācija par atbalstu nevalstiskajām organizācijām pašvaldību tīmekļvietnēs pieejama dažādos dokumentos – ir pašvaldības, kuras publicējušas lēmumus un nolikumus par finansējuma piešķiršanu, un ir pašvaldības, kurās par nevalstiskajām organizācijām sniegto atbalstu, tajā skaitā piešķirto finansējumu, informācija pieejama tikai pašvaldību gada publiskajos pārskatos un ziņās jeb aktualitāšu sadaļā.

- Informācija par spēkā esošiem pašvaldību deleģējuma līgumiem ar nevalstiskajām organizācijām aplūkotajās tīmekļvietnēs nav pieejama.
- Informācija par pašvaldībā izveidotajām komisijām galvenokārt neietver datus par nevalstisko organizāciju pārstāvjiem tajās.
- Nevalstisko organizāciju pārstāvība konsultatīvajās padomēs atspoguļota tikai 2 pašvaldību tīmekļvietnēs.
- Informācija par sabiedrības līdzdalību aplūkotajās pašvaldību tīmekļvietnēs galvenokārt nav strukturēta un nav pārskatāma, atsevišķos gadījumos dati ir novecojuši un nav atjaunoti, nav aktualizēta informācija pēc Administratīvi teritoriālās reformas, līdz ar to tā nesniedz pilnīgu priekšstatu par pašvaldībā esošajām nevalstiskajām organizācijām un līdzdalības iespējām.

Attiecībā uz informācijas publicēšanu pašvaldību tīmekļvietnēs par sabiedrības līdzdalības iespējām izteikti šādi priekšlikumi:

- Ievērojot Ministru kabineta 2020. gada 14. jūlija Noteikumu Nr. 445 "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā" prasības par iestādes oficiālajās tīmekļvietnēs iekļaujamo sadalū "Sabiedrības līdzdalība" un tajā norādāmo informāciju, pašvaldībām būtu nepieciešams pārskatīt publicētās informācijas atbilstību šīm prasībām un papildināt vai aktualizēt informāciju par sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, izveidotajām konsultatīvajām institūcijām.
- Analizējot labās prakses piemērus būtu nepieciešams izstrādāt vadlīnijas vienotiem principiem sabiedrības līdzdalības informācijas publicēšanai pašvaldību tīmekļvietnēs.
- Informācija par sabiedrības līdzdalību pašvaldību tīmekļvietnēs būtu jāpublicē pēc vienota principa, līdzīgi kā tas ir atspoguļots valsts pārvaldes iestāžu tīmekļvietnēs.

Pētījuma ietvaros veikta nevalstisko organizāciju un to dalībnieku aptauja. Uzaicinājums piedalīties aptaujā tika izsūtīts 441 biedrībai, aptaujas anketas aizpildīja tikai 120 respondenti, kas liecina par Latgales reģiona nevalstisko organizāciju pasivitāti. Galvenie secinājumi:

- Visaktīvāk aptaujā piedalījās Rēzeknes valstspilsētas un Rēzeknes novada nevalstiskās organizācijas. Viskūrāk aptaujā piedalījušās NVO no Līvānu novada un no Augšdaugavas novada. 57% no aptaujātajām organizācijām pārstāv kultūras un izglītības jomu.
- Visvairāk nevalstiskajās organizācijās pārstāvēti kultūras (66,7%) un izglītības darbinieki (51,7%), kā arī uzņēmēji (45%) un jaunieši vecumā līdz 25 gadiem (40%).
- Vairums no aptaujātajiem – 60% uzskata, ka viņu pārstāvētajām nevalstiskajām organizācijām ir nelielas iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanu.
- 71,7% no aptaujātajām organizācijām ir piedalījušās vai iesniegušas priekšlikumus gan nacionāla līmeņa, gan pašvaldību līmeņa lēmumu pieņemšanai.
- Vispopulārākās līdzdalības iespējas formas pašvaldību līmenī ir tikšanās ar lēmumu pieņēmējiem, publiskās apspriešanas, pašvaldību darba grupas un pašvaldību konsultatīvās padomes un komisijas.
- Pēc aptaujas dalībnieku domām sabiedrības līdzdalības aktivitātes ir mazefektīvas vai neefektīvas pašvaldību līmeņa lēmumu ietekmēšanā, jo: (1) publiskās apspriešanas, parakstu vākšanas prasa lielus resursus; (2) nav pārliecības, ka pašvaldība varētu ņemt vērā kādu no nevalstisko organizāciju ierosinājumiem; (3) parakstu vākšanas iniciatīvas, petīcijas vai mītiņi drīzāk ir

"protesta" formas; (4) atklātas vēstules reti tiek uztvertas nopietni, ja tām nav spēcīga argumentācija; (5) parakstu vākšanā kādai iniciatīvai ir nepieciešams tāds parakstu skaits, kas ir līdzvērtīgs visa novada iedzīvotāju skaitam (ko nodrošināt ir sarežģīti).

- Lai uzlabotu nevalstisko organizāciju iesaisti lēmumu pieņemšanā, pašvaldībām, pēc aptaujas dalībnieku domām būtu (1) jāaicina nevalstiskās organizācijas uz sadarbību; (2) jāīsteno kopīga sadarbība, kopprojekts kādu funkciju (piemēram, sociālajā jomā) deleģēšanai un jāiesaista pašvaldībā rīkotajos pasākumos vismaz kā brīvprātīgo dalībnieku; (3) pašvaldības nolikumā jāparedz nevalstisko organizāciju līdzdalība pašvaldības darbā; (4) jāatbalsta Pašvaldību likuma norma par Iedzīvotāju padomju; (5) jāuzrunā, jāieinteresē, jāriko tikšanās ar nevalstiskajām organizācijām; (6) pašvaldībām nepieciešama apkopota informācija par esošajām nevalstiskajām organizācijām attiecīgajā teritorijā; (7) jāorganizē atsevišķi projektu konkursi nevalstiskajām organizācijām.
- Lai uzlabotu nevalstisko organizāciju līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, pašām organizācijām: (1) jāklūst aktīvākām, jāpiesaista aktīvi biedri, jāparedz veidi, kā var sadarboties ar pašvaldībām, lai sadarbības mērķis būtu nozīmīgs abām pusēm; (2) jābūt pieejamiem sadarbībai un kontaktiem; jāveicina sadarbība un kooperācija starp nevalstiskajām organizācijām; (3) jāorganizē apmācības; jāizglīto nevalstisko organizāciju biedri un iedzīvotāji; (4) jāmeklē līderi, kas var pārstāvēt sabiedrības intereses; (5) jāiesaista lielāks biedru skaits, jānodrošina uzstājīga un neatlaidīga sekošana lēmuma virzībai; (6) jāpiedalās pašvaldību darba grupās un dokumentu izstrādē; regulāri jātiekas ar lēmumu pieņēmējiem.

Attiecībā sekmētu nevalstisko organizāciju iesaisti lēmumu pieņemšanas procesā, sekmētu nevalstisko organizāciju un pašvaldību sadarbību, izteikti šādi priekšlikumi:

- Pašvaldībām uzņemties lielāku organizējošo lomu sabiedrības grupu iesaistei lēmumu pieņemšanā. Kā risinājums izpratnes un līdzdalības paaugstināšanai būtu apmācības, sadarbības pasākumi vai darbnīcas nevalstisko organizāciju un pašvaldību pārstāvjiem par to, kā kopā veidot efektīvus risinājumus.
- Nevalstiskajām organizācijām un pašvaldībām kopīgi izveidot informatīvu materiālu par sabiedrības līdzdalības iespējām, kur skaidri parādītas līdzdalības aktivitātes un rezultāti.
- Sabiedrības līdzdalība parasti paaugstinās, kad sniegtie viedokļi un priekšlikumi tiek ņemti vērā. Pozitīvās jeb rezultatīvās pieredzes popularizēšana sniegtu iedvesmu un motivāciju aktīvāk rīkoties.
- Lai veicinātu sabiedrības līdzdalības iespējas, ir jārada izpratne par to jau skolas laikā. Iespējams, varētu veidot apmācību programmu par iesaistišanos brīvprātīgajā darbā un nevalstiskajās organizācijās.
- Nevalstiskajām organizācijām pašām ir jābūt aktīvākām un neatlaidīgākām, ar pašu iniciatīvām un pārliecību, ka nevalstiskās organizācijas var un spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesus.

Šis pētījums ir sagatavots ar Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas atbalstu caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu "Aktīvo iedzīvotāju fonds". Par materiāla saturu atbild projekta īstenotājs biedrība "ESTO".